

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

Водич за судската пракса на Европската конвенција за човекови права

Имиграција

Ажурирано на 31 август 2021 година

Подготвено од Регистарот. Не го обврзува Судот.

Ги покануваме издавачите или организациите што сакаат да го преведат и/или умножат целиот или дел од овој Водич во форма на печатена или електронска публикација да нè контактираат на publishing@echr.coe.int за информации околу постапката за одобрување.

Доколку сакате да дознаете кои преводи на Водичот за судска пракса се моментално во тек, погледнете [Преводи во тек](#).

Овој превод е објавен во соработка со Советот на Европа и Европскиот суд за човекови права и претставува одговорност на Претставништвото на УНХЦР во Скопје.

Оригиналната верзија на овој Водич е подготвена на англиски јазик. Редовно се ажурира, за последен пат на 31 август 2021 година. Може да подлежи на уредничко ревидирање.

Водичот за судска пракса се достапни за преземање на www.echr.coe.int (Судска пракса – Анализа на судска пракса – Водич за судска пракса). За ажурираните публикации, следете ја „Твитер“ сметката на Судот на https://twitter.com/ECHR_CEDH.

© Совет на Европа/Европски суд за човекови права, 2022 година

Содржина

Белешка до читателите	5
Вовед	6
I. Пристап до територијата и постапките.....	7
А. Барање за виза за влез во земја со цел да се побара азил во неа	8
Б. Пристап со цел обединување на семејство	8
В. Доделување визи и член 4	9
Г. Забрани за влез и патување	10
Д. Потиснување назад на море	10
II. Влез на територијата на тужената држава.....	11
А. Ситуации на границата и/или непосредно по влез на територијата	11
Б. Сместување во транзитни зони и приемни центри	13
В. Имиграционен притвор според член 5 § 1(ѓ)	14
1. Општи принципи	14
2. Ранливи поединци	15
3. Процедурални заштитни мерки	16
Г. Пристап до постапките и услови за прием	17
1. Пристап до постапката за азил или други постапки за да се спречи отстранувањето	17
2. Услови за прием и слобода на движење	17
III. Суштински и процедурални аспекти на предмети што се однесуваат на протерување, екстрадиција и поврзани сценарија	19
А. Членови 2 и 3 од Конвенцијата	20
1. Опсег и суштински аспекти на процената на Судот според членовите 2 и 3 во предметите на отстранување поврзани со азил	20
2. Отстранување во трета земја	22
3. Процедурални аспекти	23
4. Предмети што се однесуваат на националната безбедност	24
5. Екстрадиција	25
6. Протерување тешко болни лица	26
Б. Смртната казна: Член 1 од Протокол број 6 и член 1 од Протокол број 13	27
В. Флагрантно одбивање на правдата: Член 5 и 6	28
Г. Член 8	28
1. Протерување	28
2. Дозволи за престој и можност за регулирање правен статус на едно лице	29
3. Националност	30
Д. Член 1 од Протокол број 7	30
Ѓ. Член 4 од Протокол број 4	31
IV. Пред отстранувањето и самото отстранување	32
А. Ограничувања на слобода на движење и притвор заради отстранување	33

Б. Помош што треба да им се обезбеди на лицата кои треба да бидат отстранети	35
В. Самото присилно отстранување	35
Г. Договор за „помогнато доброволно враќање“ во предмети за отстранување од член 2 и 3	36
Д. Правило 39 / Привремени мерки	36
V. Други сценарија на предмети	37
А. Економски и социјални права	37
Б. Трговија со луѓе	38
В. Обврски да се спречи штета и да се спроведе ефективна истрага во други ситуации специфични за мигрантите	38
VI. Процедурални аспекти на жалбите пред Судот	39
А. Жалители со лошо ментално здравје	39
Б. Почетна точка на шестмесечниот период во предмети на отстранување од член 2 и 3	39
В. Отсуство на непосреден ризик од отстранување	40
Г. Право за поднесување жалба во име на жалителот	40
Д. Злоупотреба на правото на индивидуални жалба	40

Белешка до читателите

Овој Водич е дел од серијата Водичи за судска пракса што ги објавува Европскиот суд за човекови права (во натамошниот текст: „Судот“, „Европскиот суд“ или „Судот во Стразбур“) за да ги информира правните практичари за темелните пресуди и одлуки што ги носи Судот во Стразбур. Овој Водич конкретно ја анализира и резимира судската пракса за широк опсег на одредби од Европската конвенција за човекови права (во натамошниот текст: „Конвенцијата“ или „Европската конвенција“) што се однесуваат на имиграцијата. Тоа треба да се чита заедно со водичите за судската пракса по член на кој систематски се повикува.

Цитираната судска пракса е избрана меѓу водечките, поважните и/или поновите пресуди и одлуки.¹²

Пресудите и одлуките на Судот служат не само за решавање на предметите што се поведени пред Судот, туку, поопшто, за појаснување, заштита и развивање на правилата утврдени од Конвенцијата, на тој начин придонесувајќи кон почитувањето на обврските што земјите ги презеле во својство на договорни земји (Ирска против Обединетото Кралство (англ. *Ireland v. the United Kingdom*), 18 јануари 1978 г., § 154, Серија А бр. 25) и, најново, Јероновиќ против Латвија (англ. *Jeronovičs v. Latvia* [GC], бр. 44898/10, § 109, 5 јули 2016 г.).

Оттаму, мисијата на системот воспоставен од Конвенцијата е да ги тврди, во општ интерес, прашањата на јавната политика, а со тоа да ги подигне стандардите за заштита на човековите права и проширување на правната наука за човековите права низ заедницата на земјите од Конвенцијата (Константин Маркин против Русија (англ. *Konstantin Markin v. Russia* [GC]), 30078/06, § 89, ЕСЧП 2012 г.). Навистина, Судот ја нагласи улогата на Конвенцијата како „уставен инструмент на европскиот јавен поредок“ во областа на човековите права (*Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland* [GC], бр. 45036/98, § 156, ЕСЧП 2005-VI, и, најново, Н. Д. и Н. Т. против Шпанија (англ. *N.D. and N.T. v. Spain*[GC]), бр. 8675/15 и 8697/15, § 110, 13 февруари 2020 г.).

¹ Цитираната судска практика може да биде на кој било или на двата службени јазици (англиски и француски) на Судот и Европската комисија за човекови права. Освен ако не е наведено поинаку, сите упатувања се до пресуди за основаноста што се донесени од Советот на Судот. Кратенката „(дес.)“ упатува на тоа дека цитатот е од одлука на Судот, а „[GC]“ дека предметот бил разгледан од Големиот судски совет. Пресудите на Советот што не беа правосилни кога е објавено ова ажурирање се означени со ѕвездичка (*).

Вовед

1. Овој документ има за цел да послужи како референтна алатка за судската пракса во предмети поврзани со имиграција, опфаќајќи ги сите членови на Конвенцијата што би можеле да се користат. Тој е поделен на шест поглавја, во принцип што одговара на редоследот на настаните по хронолошки редослед. Тој првенствено се однесува на, наместо да ги репродуцира или елаборира, релевантните пресуди и одлуки на Судот, вклучително, секогаш кога е можно, неодамнешните пресуди и одлуки што ги зајакнуваат релевантните принципи. На тој начин, тој е замислен како влезна точка во судската пракса на Судот за даден предмет, а не како исцрпен преглед.

2. Неколку одредби од Конвенцијата и нејзините протоколи изречно се однесуваат на „странци“ и не содржат право на азил. Како општо правило, државите имаат право, како прашање на добро воспоставеното меѓународно право и предмет на нивните договорни обврски, да ги контролираат влезот, престојот и протерувањето на лица што не се нивни државјани. Во Соеринг против Обединетото Кралство (*Soering v. the United Kingdom*), Судот првпат пресуди дека екстрадицијата на жалителот може да ја покрене одговорноста на државата што го екстрадирала според член 3 од Конвенцијата. Оттогаш, Судот доследно смета дека отстранувањето странец од страна на договорните држави може да доведе до прашање според членовите 2 и 3 и со тоа да ја ангажира одговорноста на таа држава според Конвенцијата, каде што се покажале суштински основи за верување дека лицето за кое станува збор, доколку биде депортирано, би се соочило со вистински ризик да биде подложено на третман спротивно на членовите 2 или 3 во земјата на дестинација. Судот, исто така, решава предмети во врска со усогласеноста на отстранувањето мигранти од и одбивањето влез на територијата на договорната држава, со нивното право на почитување на нивниот приватен и/или семеен живот како што е загарантирано со членот 8 од Конвенцијата.

3. Многу предмети поврзани со имиграција пред Судот започнуваат со барање за привремени мерки според Правилото 39 од Правилникот на Судот, мерки што најчесто се состојат од барање од тужената држава да се воздржи од отстранување поединци што очекуваат разгледување на нивните жалби пред Судот (види дел „Правило 39 / Привремени мерки“ подолу за повеќе детали).

I. Пристап до територијата и постапките

Член 1 од Конвенцијата

„Високите страни договорнички им ги признаваат на сите лица под нивна надлежност правата и слободите утврдени во делот I на оваа Конвенција.“

Член 3 од Конвенцијата

„Никој не смее да биде подложен на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.“

Член 4 од Конвенцијата

„1. Никој не смее да биде држен во ропство или во ропска зависност.

2. Никој не смее да биде присилен да врши принудна или задолжителна работа.

3. Во смисла на овој член, за «принудна или задолжителна работа» нема да се смета:

(а) секоја работа што нормално се бара од лицата што се наоѓаат во затвор под услови предвидени во член 5 од оваа Конвенција или за време на условниот отпуст;

(б) секоја служба што има воен карактер или некоја друга служба наместо задолжително служење на воениот рок, кога се работи за лица што се повикале на приговор на совеста во оние земји во кои тоа е предвидено со закон;

(в) секоја служба што се наложува во случај на опасност или несреќа, што ги загрозува животот и благосостојбата на заедницата;

(г) секоја работа или служба што е составен дел на вообичаените граѓански обврски.“

Член 8 од Конвенцијата

„1. Секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката.

2. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка што е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето кривични дела, заштитата на здравјето или моралот, или заштитата на правата и слободите на другите, во едно демократско општество.“

Член 2 од Протокол број 4 од Конвенцијата

„1. Секое лице што законски се наоѓа на територијата на една држава има право слободно да се движи во неа и слободно да го избере своето место на престојување.

2. Секое лице е слободно да ја напушти која и да е земја, вклучувајќи ја и својата.

3. Остварувањето на тие права може да биде предмет само на оние ограничувања што се предвидени со закон и што претставуваат неопходни мерки во интерес на националната безбедност, јавната безбедност, одржувањето на јавниот ред, спречувањето кривични дела, заштитата на здравјето или моралот или заштита на правата и слободите на другите во едно демократско општество.

4. Правата признати во првиот став може да бидат предмет и на ограничувања во некои области доколку таквите со закон предвидени ограничувања ги оправдува јавниот интерес на едно демократско општество.“

Член 4 од Протокол број 4 од Конвенцијата

„Забрането е колективно протерување странци.“

4. Како што е споменато погоре, пристапот до територијата за лица што не се нејзини државјани не е изречно регулиран во Конвенцијата, ниту, пак, кажува кој треба да добие виза.

А. Барање за виза за влез во земја со цел да се побара азил во неа

5. Во *M. N. и други против Белгија (M.N. and Others v. Belgium)* [GC], жалителите, сириски пар и нивните две деца, отпатуваа во Либан каде што побараа од белгиската Амбасада да им достави краткорочни визи за да им се дозволи да патуваат во Белгија за да аплицираат за азил со оглед на конфликтот во Сирија, потпирајќи се на член 3 од Конвенцијата. Нивните барања беа обработени и одбиени од страна на Канцеларијата за странци во Белгија. Известени од белгиската Амбасада за овие одлуки, жалителите поднеле неуспешни жалби пред белгиските судови. Судот утврди дека тужената држава не применила вонтериторијална јурисдикција за жалителите при обработка на нивните барања за виза и дека не била создадена јурисдикциска врска преку жалбите на жалителот.

Б. Пристап со цел обединување на семејство

6. Од една држава може, под одредени околности, да се бара да дозволи влез на поединец кога тоа е предуслов за неговото или нејзиното остварување одредени права од Конвенцијата, особено правото на почитување на семејниот живот. Во исто време, според член 8 не постои обврска за државата да го почитува изборот на брачните парови на земјата на нивното брачно живеалиште и да ги прифати сопружниците што не се државјани на земјата за населување во таа земја. Суштинските елементи што, генерално, треба да се земат предвид за да се утврди дали една држава има позитивна обврска според член 8 од Конвенцијата да одобри семејно обединување се резимирани во *M. A. против Данска (M.A. v. Denmark)* [GC]: (i) статус во и врски со земјата домаќин на странецот што бара семејно обединување и засегнатиот член на неговото семејство; (ii) дали засегнатите странци имале решен или несигурен имиграционен статус во земјата домаќин кога започнал нивниот семеен живот; (iii) дали имало непремостливи или големи пречки на патот на семејството што живее во земјата на потекло на лицето што бара повторно обединување; (iv) дали биле вклучени деца; (v) дали лицето што бара повторно обединување може да покаже дека тој/таа има доволно независен и траен приход, што не е социјална помош, за да ги обезбеди основните трошоци за егзистенција на членовите на неговото или нејзиното семејство (§§ 131-135).

7. Што се однесува на процедуралните барања за обработка на барањата за обединување на семејствата на бегалци, процесот на донесување одлуки треба доволно да ја заштити флексибилноста (на пример, во однос на употребата и прифатливоста на доказите за постоењето на семејни врски), брзината и ефикасноста потребни за да се усогласат со правото на почитување на семејниот живот на жалителот (*M. A. против Данска* [GC], §§ 137-139 и 163; *Tanda-Muzinga против Франција*; *Mugenzi против Франција*; *Senigo Longue и други против Франција*) (англ. *M.A. v. Denmark* [GC], §§ 137-139 и 163; *Tanda-Muzinga v. France*; *Mugenzi v. France*; *Senigo Longue and Others v. France*). Овие размислувања важат подеднакво за корисниците на супсидијарна заштита, вклучително и за лицата што се изложени на ризик од малтретирање што спаѓа под член 3 поради општата ситуација во нивната татковина и каде што ризикот не е привремен, туку се чини дека е од постојан или долготраен карактер *M. A. против Данска* (англ. *M.A. v. Denmark* [GC], § 146). Понатаму, потребна е индивидуализирана правична балансирана процена на интересот на семејно обединување во светлина на конкретната ситуација на засегнатите лица и ситуацијата во нивната земја на потекло, со цел да се утврди вистинскиот изглед за враќање или веројатното времетраење на пречките (*ibid.*, §§ 149, 162 и 192-193; види, исто така, *El Ghatet против Швајцарија* (англ. *El Ghatet v. Switzerland*), каде што

домашните судови не ги ставиле најдобрите интереси на детето жалител доволно во центарот на нивната избалансирана практика и мислење).

8. Додека државите уживаат широко поле на слободна оценка според член 8 од Конвенцијата при одлучувањето дали да се наметне период на чекање за семејно обединување побарано од лицата на кои не им бил доделен статус на бегалец, но кои уживале супсидијарна заштита или привремена заштита подолго од две години, непремостливите пречки за уживање во семејниот живот во земјата на потекло постепено добиваат поголемо значење во правичната избалансирана процена *M. A. против Данска* (англ. *M.A. v. Denmark* [GC], §§ 161-162 and 193), имајќи предвид дека вистинскиот период на одвојување неизбежно би бил дури и подолг од периодот на чекање (§ 179). Судот утврди повреда на член 8 во однос на законскиот период на чекање од три години на кој жалителот во *M. A. против Данска* (англ. *M.A. v. Denmark* [GC]), сириски државјанин на кој му бил доделен т.н. „статус на привремена заштита“ во Данска во 2015 година, бил подложен пред да може да поднесе барање за семејно обединување со својата долгогодишна сопруга. Судот, особено, смета дека жалителот немал реална можност според домашното право да има индивидуализирана процена за тоа дали е оправдан пократок период на чекање поради размислувањата за семејно единство и покрај тоа што во домашната постапка било прифатено дека имало непремостливи пречки на патот на паровите да уживаат во семејниот живот во нивната земја на потекло (§§ 192-194).

9. Меѓутоа, кога една држава одлучува да донесе законодавство со кое на одредени категории на имигранти им се дава правото да бидат придружени од своите сопружници, таа мора да го стори тоа на начин компатибилен со принципот на недискриминација утврден во член 14. Судот утврди повреда на член 14 преземен во врска со членот 8 во *Ходе и Абди против Обединетото Кралство* (англ. *Hode and Abdi v. the United Kingdom*) бидејќи на едниот жалител, брачниот другар на другиот жалител по летот, познат бегалец, не му било дозволено да му се придружи во тужената држава, додека на бегалците што се венчале пред летот и имигрантите со статус на привремен престој може да им се придружат нивните сопружници.

10. Друго сценарио во врска со семејно обединување на бегалци беше разгледувано од страна на Судот во *Мубиланзила Мајека и Каники Митунга против Белгија* (англ. *Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium*). Првата жалителка добила статус на бегалец и неограничена дозвола за престој во Канада и побарала од нејзиниот брат, холандски државјанин, да ја земе нејзината петгодишна ќерка (вториот жалител) од земјата на потекло, каде што детето живеело со нејзината баба и да се грижи за детето додека била во можност да ѝ се придружи. По пристигнувањето во Белгија, наместо да го олеснат обединувањето на двата жалители, властите го приведоа и последователно го депортираа вториот жалител во земјата на потекло, што претставува повреда на член 8 (§§ 72-91).

11. Што се однесува на одбивањето да се одобри семејно обединување врз основа на врски со друга држава и разлика во третманот меѓу лицата родени со државјанство на тужената држава и оние што го стекнале тоа подоцна во животот, види *Биао против Данска* (англ. *Biao v. Denmark* [GC]). Во *Шембри против Малта* (англ. *Schembri v. Malta*), Судот утврди дека членот 8 не се применува на „браќ од интерес“: иако не е во контекст на барање дозвола за влез, туку за останување во тужената држава (види, поопшто, дел „Член 8“ подолу), Судот утврди дека одбивањето да се додели дозвола за семеен престој на истополовиот партнер на жалителот претставувало повреда на член 14 земен во врска со член 8 (*Тадеучи и Меккол против Италија* (англ. *Taddeucci and McCall v. Italy*)).

В. Доделување визи и член 4

12. Во *Рантсев против Кипар и Русија* (англ. *Rantsev v. Cyprus and Russia*), ќерката на жалителот, руски државјанин, починала од нејасни околности откако паднала од прозорец на

приватен имот во Кипар, неколку дена откако пристигнала со виза за „кабаре уметник“. Судот утврди дека Кипар, меѓу другото, не ги исполнил своите позитивни обврски според член 4 бидејќи, и покрај доказите за трговија со луѓе во Кипар и загриженоста изразена во различни извештаи дека кипарската имиграциска политика и законодавните недостатоци ја охрабруваат трговијата со жени во Кипар, нивниот режим на „уметнички визии“ не ѝ овозможил на ќерката на жалителот практична и ефикасна заштита од трговија со луѓе и експлоатација (§§ 290-293). Во однос на процедуралната обврска да се спроведе ефикасна истрага за издавање визии од страна на јавни службеници во предмети на трговија со луѓе, види Т. И. и други против Грција (англ. *T.I. and Others v. Greece*).

Г. Забрани за влез и патување

13. Забраната за влез им забранува на поединци да влезат во држава од која се протерани. Забраната вообичаено важи за одреден временски период и гарантира дека поединците што се сметаат за опасни или непожелни нема да добијат виза или на друг начин да им биде дозволено да влезат на територијата. Во однос на државите што се дел од Шенген зоната, забраните за влез се регистрираат во базата на податоци Шенгенски информациски систем (СИС). Во *Далеа против Франција* (англ. *Dalea v. France* (dec.)), Судот утврди дека регистрацијата на жалителот во базата на податоци СИС не го повредува неговото право на почитување на неговиот приватен живот според член 8 од Конвенцијата. Судот ги разгледал ефектите на забраната за патување наметната како резултат на ставање поединец на список на осомничени терористи раководен од ООН според член 8 од Конвенцијата (*Нада против Швајцарија*, англ. *Nada v. Switzerland* [GC]), како и на забраната за патување наменета да спречи повреди на домашните или странските закони за имиграција, според член 2 од Протокол број 4 од Конвенцијата (*Стамосе против Бугарија*, англ. *Stamose v. Bulgaria*).

Д. Потиснување назад на море

14. Во *Хирси и други против Италија* (англ. *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC]), Судот се занимавал со потиснување назад на море. Жалителите биле дел од група од околу 200 мигранти, вклучувајќи баратели на азил и други, кои биле пресретнати од крајбрежната стража на тужената држава на отворено море во областа за пребарување и спасување друга договорна страна. Жалителите беа сумирано вратени во Либија според договорот склучен помеѓу Италија и Либија и не им била дадена можност да аплицираат за азил. Судот утврди дека жалителите спаѓале во судската надлежност на тужената држава за целите на член 1 од Конвенцијата бидејќи таа вршела контрола над нив на отворено море и сметала дека италијанските власти знаеле, или дека требало да знаат, дека жалителите, кога ќе бидат вратени во Либија како нелегални мигранти, ќе бидат изложени на третман што претставува повреда на Конвенцијата, дека нема да добијат никаков вид заштита и дека нема доволно гаранции што ќе ги штитат од ризикот да бидат произволно вратени во нивните земји на потекло. Судот потврди дека фактот што жалителите не побарале азил или ги опишале ризиците со кои се соочуваат како резултат на недостатокот на систем за азил во Либија не ја ослободува тужената држава од исполнувањето на нејзините обврски според член 3 од Конвенцијата. Исто така, утврди повреда на член 4 од Протокол број 4 од Конвенцијата и на член 13 од Конвенцијата земен во врска со член 3 и член 4 од Протокол број 4 од Конвенцијата.

II. Влез на територијата на тужената држава

Член 3 од Конвенцијата

„Никој не смее да биде подложен на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.“

Член 5 од Конвенцијата

„1. Секој човек има право на слобода и на безбедност. Никој не смее да биде лишен од слобода, освен врз основа на закон во долунаведените случаи:

(а) ако издржува казна затвор по пресуда на надлежниот суд;

(б) ако бил уапсен или притворен поради противење на законскиот налог на судот или со цел да се обезбеди извршувањето на со закон пропишаната обврска;

(в) ако е уапсен или притворен поради приведувањето пред надлежна судска власт, кога постои оправдано сомнение дека тоа лице извршило кривично дело, или кога постојат оправдани причини тоа лице да се спречи да изврши кривично дело, или по извршувањето на кривичното дело да побегне;

(г) ако се работи за притвор на малолетник врз основа на законската процедура, заради воспитување под надзор или заради приведување пред надлежна судска власт;

(д) ако се работи за притвор на лице за да се спречи ширење некоја заразна болест, на ментално оболени лица, алкохоличари, наркомани или скитници;

(ѓ) ако се апси или притвора лице врз основа на закон, со цел да се спречи нелегално да влезе во земјата или лице за кое е во тек постапка за протерување или израчување.

2. Секое уапсено лице веднаш се известува на јазикот што го разбира за причините за апсењето и за обвиненијата против него.

3. Секое лице уапсено или притворено според одредбите на став 1 (в) од овој член мора веднаш да биде изведено пред судија или друго судско лице, со закон овластено да врши судска власт, и да има право на судење во разумен рок или на пуштање на слобода во текот на судската постапка. Пуштањето може да се услови со давање гаранција дека тоа лице ќе се појави на судењето.

4. Секое лице лишено од слобода со апсење или притворање има право да вложи жалба до судот, и Судот во кус рок да ја разгледа законитоста на тоа лишување од слобода и, ако тоа не било законско, да нареди негово ослободување.

5. Секое лице што било жртва на апсење или притворање спротивно на одредбите на овој член има право на обесштетување.“

Член 2 од Протокол број 4 од Конвенцијата

„1. Секое лице што законски се наоѓа на територијата на една држава има право слободно да се движи во неа и слободно да ја избере своето место на престојување.

2. Секое лице е слободно да ја напушти која и да е земја, вклучувајќи ја и својата.

3. Остварувањето на тие права може да биде предмет само на оние ограничувања што се предвидени со закон и што претставуваат неопходни мерки во интерес на националната безбедност, јавната безбедност, одржувањето на *јавниот ред*, спречувањето кривични дела, заштитата на здравјето или моралот или заштита на правата и слободите на другите во едно демократско општество.

4. Правата признати во првиот став може да бидат предмет и на ограничувања во некои области доколку таквите со закон предвидени ограничувања ги оправдува јавниот интерес на едно демократско општество.“

Член 4 од Протокол број 4 од Конвенцијата

„Забрането е колективно протерување странци.“

A. Ситуации на границата и/или непосредно по влез на територијата

15. Судот, исто така, ги испита предметите само според член 3 и во врска со член 13 од Конвенцијата во кој гранични службеници спречувале лица да влезат на територијата на тужената држава со тоа што не им дозволиле да се симнат на пристаниште (Кебе и други против Украина, англ. *Kebe and Others v. Ukraine*) или на копнен граничен контролен пункт (М. А. и други

против Литванија, М. К. и други против Полска, англ. *M.A. and Others v. Lithuania; M.K. and Others v. Poland*) и ги спречиле жалителите да поднесат барање за азил, или кога поднеле такви барања, одбиле да ги прифатат и да започнат постапка за азил. Со оглед на тоа што жалителите во Илиас и Ахмед против Унгарија (англ. *Ilias and Ahmed v. Hungary* [GC]) можеа да поднесат барање за азил додека престојуваа во транзитната зона на копнената граница меѓу Унгарија и Србија, унгарските власти не ја исполнија својата процедурална обврска според член 3 кога ги одбија нивните барања за азил како недозволиви врз основа на претпоставката дека Србија е безбедна трета земја што може мериторно да ги разгледа нивните барања за азил (види дел „Отстранување во трета земја“ подолу). Кога жалителите може аргументирано да тврдат дека не постои гаранција дека нивните барања за азил ќе бидат сериозно разгледани од страна на властите во соседната трета земја и дека нивното враќање во нивната земја на потекло може да го прекрши член 3 од Конвенцијата, тужената држава е должна да дозволи жалителите да останат во нејзина судска надлежност до моментот кога нивните барања ќе бидат соодветно разгледани од страна на надлежен домашен орган и не можат да го забранат пристапот до нејзината територија на лица што се претставуваат на граничен контролен пункт и тврдат дека може да бидат подложени на малтретирање доколку останат на територијата на соседната држава, освен ако не се преземат соодветни мерки за елиминирање на таков ризик (М. К. и други против Полска, англ. *M.K. and Others v. Poland*, §§ 178-179).

16. Судот, исто така, испита голем број предмети во врска со потиснување назад на или во близина на копнените граници според член 4 од Протокол број 4. Во Н. Д. и Н. Т. против Шпанија (*N.D. and N.T. v. Spain* [GC]), Судот утврди дека одредбата е применлива за ситуации во кои однесувањата на лица – кои ја преминуваат копнената граница на неовластен начин, намерно искористувајќи го нивниот голем број и употребувајќи сила – е такво што создава јасно нарушувачка ситуација што е тешко да се контролира и ја загрозува јавната безбедност. Судот постави двостепен тест за усогласеност со член 4 од Протокол број 4 во такви околности: дали државата обезбедила вистински и ефективен пристап до средствата за легален влез, особено граничните процедури, за да им дозволи на сите лица што се соочуваат со прогон да поднесат барање за заштита, особено врз основа на член 3, под услови што обезбедуваат дека барањето се обработува на начин во согласност со меѓународните норми, вклучувајќи ја Конвенцијата. Онаму каде што државата обезбедила таков пристап, но жалителот не го искористил тоа, треба да се разгледа дали постоеле неоспорливи причини да не се стори тоа што се засновале на објективни факти за кои државата била одговорна. Отсуството на такви неоспорливи причини може да доведе тоа да се смета за последица на сопственото однесување на жалителите, оправдувајќи го недостатокот на индивидуална идентификација. Врз основа на фактите на предметот, Судот утврди дека немало повреда на член 4 од Протокол број 4, но нагласи дека овој наод не ги доведува во прашање обврската и неопходноста на договорните страни да ги заштитат своите граници на начин што е во согласност со гаранциите на Конвенцијата и, особено, со забраната за *невраќање*. Во М. К. и други против Полска (англ. *M.K. and Others v. Poland*), жалителите имаа докажливо тврдење според член 3, се претставиле на граничните контролни пунктови и се обиделе да влезат во тужената држава на легален начин користејќи ја постапката за поднесување барање за азил што требало да им биде достапно според домашното право. И покрај тоа што беа интервјуирани поединечно од страна на граничните службеници и добија поединечни одлуки со кои им бил одбиен влез во Полска, Судот сметал дека нивните изјави во врска со нивната желба да поднесат барање за азил биле игнорирани и дека одлуките што им биле издадени не ги одразиле соодветно причините дадени од жалителите за да го оправдаат својот страв од прогон. Згора на тоа, на жалителите не им било дозволено да се советуваат со адвокати и не им бил дозволен пристап до адвокати што биле присутни на граничниот контролен пункт. Судот заклучи дека одлуките со кои се одбива влез на жалителите во Полска не биле донесени соодветно во однос на нивните поединечни ситуации и биле дел од пошироката политика за одбивање да се примат барања за азил од лица што се претставуваат на полско-белоруската граница и за враќање на тие лица во Белорусија и утврди

повреда на член 4 од Протокол број 4 (види, исто така, Д. А. и други против Полска, англ. *D.A. and Others v. Poland**). Во *Шахзад против Унгарија (Shahzad v. Hungary**), предмет во врска со збирно отстранување по неовластен влез (жалителот, заедно со единаесет други пакистански државјани, влегол во Унгарија со сечење на граничната ограда помеѓу Унгарија и Србија), Судот утврди повреда на член 4 од Протокол број 4 бидејќи жалителот немал ефективен пристап до средства за легален влез и бидејќи недостатокот на индивидуална одлука за протерување не може да се припише на однесување на жалителот. Жалителот (и другите мигранти) бил пресретнат од унгарски полицајци на унгарска територија неколку часа по нивниот неовластен влез и бил отстранет на надворешната страна на граничната ограда, без да подлежи на каква било процедура за идентификација или разгледување на неговата ситуација од страна на унгарските власти, и покрај тврдењето на жалителот дека изјавил дека сака да поднесе барање за азил. Заклучувајќи дека жалителот немал ефективен пристап до средства за легален влез, Судот смета дека единствените можности за легален влез во Унгарија (две транзитни зони) се наоѓаат четириесет или повеќе километри подалеку, пристапот до нив бил ограничен (приемот е ограничен на петнаесет жалители за меѓународна заштита по транзитна зона дневно и на услов за претходно регистрирање на список на чекање, до кои жалителот, како sameц, немал или не би имал пристап) и немало формална процедура придружена со соодветни заштитни мерки што го регулираат приемот.

17. Во *Шарифи и други против Италија и Грција (англ. Sharifi and Others v. Italy and Greece)*, жалителите влегле во Грција од Авганистан и последователно нелегално се качиле на бродови за Италија. По пристигнувањето на пристаништето во Анкона, италијанската гранична полиција ги пресретнала и веднаш ги вратила на бродовите од кои штотуку се симнале и ги депортирала назад во Грција, без да им се даде можност да аплицираат за азил, да стапат во контакт со адвокати или толкувачи или да им се обезбедат какви било информации за нивните права. Судот утврди дека Италија го прекршила член 3 со цел нивно последователно отстранување во Авганистан и ризикот од малтретирање таму, член 13 заедно со член 3 од Конвенцијата и член 4 од Протокол број 4.

18. Во *Д. против Бугарија (англ. D v. Bulgaria**), жалителот бил дел од група луѓе што влегле во Бугарија на неовластен начин, криејќи се во камион и сакајќи да преминат низ земјата на пат кон Западна Европа. Групата не била откриена при влезот, туку само кога камионот, откако ја минал бугарската територија, сакал да ја премине границата помеѓу Бугарија и Романија. Романските власти ги уапсиле сите патници, им забраниле влез во Романија и ги предале на бугарските службеници, кои ги притвориле. Откривајќи дека жалителот ги изразил своите стравови на бугарската гранична полиција дека тој – како поранешен новинар за турски весник и со оглед на условите што преовладувале во Турција по обидот за државниот удар – би бил подложен на третман спротивно на член 3 доколку е вратен во Турција, Судот не сметал дека е пресудно тоа што досието не содржело писмен документ со кој жалителот изречно побарал меѓународна заштита. Имајќи ги предвид јазичните пречки – нагласувајќи ја важноста на толкување за пристап до постапките за азил, невклучувањето адвокат, содржината на изјавите на жалителот на граничната полиција што не биле оспорени и условите што преовладувале во Турција во конкретното време, вклучително и во однос на новинарите (§§ 120-128), Судот заклучил дека бугарските власти, кои набрзина го вратиле жалителот во Турција без да поведат постапка за меѓународна заштита, го отстраниле без да ги разгледаат ризиците од член 3 со кои се соочувал и ги направиле достапните правни лекови неефикасни во практика, повредувајќи го член 13 во врска со член 3 од Конвенцијата (§§ 129-137).

Б. Сместување во транзитни зони и приемни центри

19. При утврдувањето на разликата помеѓу ограничување на слободата на движење и лишување од слобода во контекст на сместување странци во транзитни зони и приемни центри

за идентификација и регистрација на мигранти, факторите земени предвид од Судот може да се резимираат како што следува: i) индивидуалната ситуација на жалителот и нивните избори; ii) важечкиот правен режим на соодветната земја и неговата цел; iii) релевантното времетраење, особено во светлина на целта и процедуралната заштита што ја уживаат жалителите во очекување на настаните; и iv) природата и степенот на вистинските ограничувања наметнати на или доживевани од жалителите (З. А. и други против Русија (англ. *Z.A. and Others v. Russia* [GC], § 138); Илиас и Ахмед против Унгарија (англ. *Ilias and Ahmed v. Hungary* [GC], §§ 217-218). Судот утврди дека членот 5 од Конвенцијата се применува на долгото сместување во транзитните зони на аеродромите (види З. А. и други против Русија, англ. *Z.A. and Others v. Russia* [GC]). Во однос на престојот во копнените гранични транзитни зони, каде што жалителите го чекаа исходот на нивните барања за азил, Судот ги разликува предметите врз основа на нивните факти. Судот утврди дека член 5 не се применува на престој од дваесет и три дена, кој не го надминува максималниот период утврден со домашното законодавство и за време на кој барањата за азил на жалителите биле обработувани на административно и судско ниво (Илиас и Ахмед против Унгарија, англ. *Ilias and Ahmed v. Hungary* [GC], §§ 219-249). Спротивно на тоа, Судот утврди дека член 5 се применува и дека бил повреден во предмет каде што жалителите останале во транзитната зона речиси четири месеци, при што домашното право ниту обезбедува строго дефинирана законска основа, ниту максимална должина на притвор во транзитната зона (P. P. и други против Унгарија, англ. *R.R. and Others v. Hungary*, §§ 89-92); види, исто така, §§ 48-65 во однос на условите за живот во транзитната зона и член 3, како и дел „Услови за прием и слобода на движење“. Во Ц. P. и други против Грција (англ. *J.R. and Others v. Greece*), жалителите, авганистански државјани, пристигнале на островот Хиос и биле уапсени и сместени во објект наречен „жариште“ во Виал (центар за прием, идентификација и регистрација на мигранти). По еден месец, објектот станал полуотворен и на жалителите им било дозволено да излезат преку ден. Судот смета дека жалителите биле лишени од слобода во смисла на член 5 во текот на првиот месец од нивниот престој во објектот, но дека биле подложени само на ограничување на движењето, наместо на лишување од слобода, откако објектот станал полуотворен.

20. Кога еден поединец се држи во транзитна зона и му е одбиен влез на територијата, правниот лек според кој се разгледува наводниот ризик од член 3 во случај на отстранување треба да биде особено брз за да се усогласи со барањата од член 13 земени во врска со член 3 од Конвенцијата (E. X. против Франција (*E.H. v. France**, § 195)).

В. Имиграционен притвор според член 5 § 1(ѓ)

1. Општи принципи

21. Член 5 § 1(ѓ) од Конвенцијата им дозволува на државите да ја контролираат слободата на странците во контекст на имиграција во две различни ситуации: првиот аспект од таа одредба дозволува притворање баратели на азил или друг имигрант пред државата да им издаде овластување за влез (за вториот аспект, види дел „Ограничувања на слободата на движење и притвор заради отстранување“ подолу). Прашањето за тоа кога престанува да важи првиот аспект од член 5 § 1(ѓ), бидејќи на поединецот му е одобрено формално овластување да влезе или да остане, во голема мера зависи од националното право (Сусо Муса против Малта, англ. *Suso Musa v. Malta*, § 97); види, исто така, O. M. против Унгарија (англ. *O.M. v. Hungary*), каде што притворот на барателот на азил последователно е разгледуван според член 5 § 1(б) бидејќи домашното право создаде поповолна положба отколку што бара Конвенцијата, а, како резултат на тоа, Судот не смета дека е неопходно да се разгледа законитоста на притворот според член 5 § 1(ѓ); и Мухамад Сакават против Белгија (англ. *Muhammad Saqawat v. Belgium*, §§ 47 and 49), во однос на влијанието на правото на ЕУ врз домашното право). Таквиот притвор мора да биде компатибилен со севкупната цел и барањата од член 5, особено со неговата законитост, вклучувајќи ја и обврската да се усогласи со материјалните и процедуралните

правила на националното право. Меѓутоа, усогласеноста со домашното право не е доволна бидејќи лишувањето од слобода може да биде законито во однос на домашното право, сепак да биде произволно (Саади против Обединетото Кралство, (англ. *Saadi v. the United Kingdom* [GC], § 67)). Во случај на масовни пристигнувања на баратели на азил на државните граници, предмет на забрана за арбитражност, условот за законитост од член 5 може да се смета дека е генерално исполнет со домашниот правен режим што предвидува за, на пример, не повеќе од името на власта надлежна да нареди лишување од слобода во транзитна зона, формата на наредбата, можните основи и ограничувања, максималното времетраење на притворот и, како што се бара со член 5 § 4, применливото средство на судска жалба (З. А. и други против Русија (англ. *Z.A. and Others v. Russia* [GC], § 162)). Условот за законитост е прашање, на пример, кога притворот се заснова на административен циркулар (Амуур против Франција (англ. *Amuur v. France*), каде што правната основа не и беше достапна на јавноста (Нолан и К. против Русија и Кхлаифа и други против Италија (англ. *Nolan and K. v. Russia, u Khlaifia and Others v. Italy* [GC]): договор за повторна реадмисија) или каде што законодавството не пропишува максимален период на притвор (Матлум против Грција (англ. *Mathloom v. Greece*)). Во Набил и други против Унгарија (англ. *Nabil and Others v. Hungary*), домашните судови не оценија соодветно дали се исполнети условите утврдени во домашното право за продолжување на притворот – што спаѓа под вториот аспект од член 5 § 1(f).

22. Во однос на возрасните без посебни ранливости, притворот според член 5 § 1(f) не е потребно да биде разумно неопходен. Меѓутоа, тоа не смее да биде произволно. „Слобода од арбитражност“ во контекст на првиот аспект од член 5 § 1(f) значи дека таквиот притвор мора да се спроведе со добра волја; мора да биде тесно поврзана со целта на спречување неовластен влез на лицето во земјата; местото и условите за притвор треба да бидат соодветни, имајќи предвид дека мерката не се применува на оние што извршиле кривични дела, туку на странците што, честопати плашејќи се за своите животи, избегале од својата земја; и должината на притворот не треба да ја надмине онаа што е разумно потребна за остварената цел (*Saadi v. the United Kingdom* [GC], § 74). Доколку местото и условите на притворот не се соодветни, тоа може исто така да претставува повреда на член 3 од Конвенцијата (види, на пример, *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], §§ 205-234; *S.Z. v. Greece*, и *HA.A. v. Greece*).

2. Ранливи поединци

23. Дополнителни заштитни мерки против произволно притворање се применуваат на деца и други поединци со специфични ранливости, кои, за да можат да имаат корист од таквата заштита, треба да имаат пристап до процена на нивната ранливост и да бидат информирани за соодветните процедури (Тимотавес против Белгија и Абди Махамуд против Малта (англ. *Thimothawes v. Belgium, Abdi Mahamud v. Malta*)). Недостатокот на активни чекори и одложувања во спроведувањето на процената за ранливост може да биде фактор за покренување сериозни сомнежи во однос на добрата волја на властите (Абдулахи Елми и Авејс Абубакар против Малта; Абди Махамуд против Малта (англ. *Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta; Abdi Mahamud v. Malta*)). Притворот на ранливи поединци нема да биде во согласност со член 5 § 1(f) доколку целта што се остварува со притворот може да се постигне со други помалку присилни мерки, барајќи од домашните власти да разгледаат алтернативи за притворот во светлина на специфичните околности на поединечниот предмет Рахими против Грција, Јок-Екале Мвање против Белгија (англ. *Rahimi v. Greece; Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*), во врска со вториот аспект од одредбата. Покрај член 5 § 1(f), имиграциониот притвор на деца и други ранливи поединци може да покрене прашања според член 3 од Конвенцијата, при што особено внимание се посветува на условите на притворот, неговото времетраење, особените ранливости на поединецот и влијанието на притворот врз него или неа (во однос на притвор на деца со придружба, види Попов против Франција, М. Д. и А. Д. против Франција (англ. *Popov v. France, M.D. and A.D. v. France**) [во однос на притвор на новороденче и неговата мајка доилка]

и прегледот на судската пракса на Судот во врска со вториот аспект во С.Ф. и други против Бугарија (англ. *S.F. and Others v. Bulgaria*); во однос на деца без придружба види Абдулахи Елми и Авејс Абубакар против Малта, Рахими против Грција, Мубиланзила Мајека и Каники Митунга против Белгија (англ. *Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta*; *Rahimi v. Greece*; *Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium*), каде што Судот утврди повреда на член 3 во однос и на притвореното дете и на мајката на детето што била во друга земја и Мустахи против Франција (англ. *Moustahi v. France*) во врска со притворањето малолетници без придружба преку произволно здружување со возрастна лице што не е роднина; во однос на возрастни лица со специфични здравствени потреби, види Аден Ахмад против Малта и Јох-Екале Мвање против Белгија (англ. *Aden Ahmad v. Malta* и *Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*) и жена во подоцнежна бременост Махмунди и други против Грција (англ. *Mahmudi and Others v. Greece*); во однос на условите за живот на една бремена жена со здравствена состојба и нејзините деца за време на нивниот продолжен престој во транзитната зона Рошке, види Р. Р. и други против Унгарија (англ. *R.R. and Others v. Hungary*, §§ 58-65) и деловите „Сместување во транзитни зони и приемни центри“ погоре и „Услови за прием и слобода на движење“ подолу. Види, исто така, О. М. против Унгарија (англ. *O.M. v. Hungary*), § 53, во однос на процената на ранливоста на жалителот, ЛГБТИ барател на азил, според член 5 § 1(б). Притворот на децата со придружба, исто така, може да покрене прашања според член 8 од Конвенцијата во однос и на децата и на возрастните (види преглед на судската пракса на Судот во Бистиева и други против Полска (англ. *Bistieva and Others v. Poland*)), како и одбивањето да се дозволи повторно обединување на родител со своите деца, кои беа ставени де факто во административен притвор со произволно здружување со возрастна лице што не е роднина (Мустахи против Франција (англ. *Moustahi v. France*)).

3. Процедурални заштитни мерки

24. Според член 5 §2, на секое лице што е уапсено мора да му се каже, на едноставен, нетехнички јазик што може да го разбере, за суштинските правни и фактички основи за неговото лишување од слобода, за да може да поднесе барање до суд да ја оспори неговата законитост во согласност со член 5 §4 (Кхлаифија и други против Италија (англ. *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 115)). Иако оваа информација мора да биде пренесена „навремено“, не мора да биде во целост пренесена од страна на службеникот што го извршува апсењето во самиот момент на апсењето. Дали содржината и брзината на пренесените информации биле доволни треба да се процени во секој предмет според неговите посебни карактеристики (*ibid.*; види Чонка против Белгија; Саади против ОК; Новак против Украина; Дбоуба против Турција (*Čonka v. Belgium*; *Saadi v. the United Kingdom* [GC]; *Nowak v. Ukraine*; *Dbouba v. Turkey*)).

25. Член 5 § 4 му дава право на притвореното лице да поведе постапка за судско разгледување за процесните и суштинските услови што се суштински за „законитоста“, во смисла на член 5 § 1, на неговото или нејзиното лишување од слобода (Клаифија и други против Италија (англ. *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 131); види, особено, А. М. против Франција (англ. *A.M. v. France*, §§ 40-41), во врска со потребниот опсег на судското разгледување според член 5 § 1(f)). Постапките за оспорување на законитоста според член 5 § 1(f) на административниот притвор во очекување депортации не треба да имаат суспензивно дејство на спроведувањето на налогот за депортација (*ibid.*, § 38). Кога депортацијата е забрзана на начин што го спречува притвореното лице или неговиот адвокат да покрене постапка според член 5 § 4, таа одредба е повредена (Чонка против Белгија (англ. *Čonka v. Belgium*)). Во предметите каде што притворениците не биле информирани за причините за нивното лишување од слобода, нивното право на жалба против нивниот притвор било лишено од секаква ефективна основа (Клаифија и други против Италија (англ. *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 132)). Истото тоа важи и ако притвореното лице е информирано за достапните правни лекови на јазик што не го разбира и не може, во практика, да контактира адвокат (Рахими против Грција (*Rahimi v. Greece*, § 120)). Постапката според член 5 § 4 мора да биде контрадикторна и да обезбеди еднаквост на

оружјата меѓу странките (види А. Против ОК (англ. *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], §§ 203 et seq.); и Ал Хусин против БиХ (бр. 2) (англ. *Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2)*) во однос на предметите за национална безбедност). Судот утврди дека барањата од член 5 § 4 биле исполнети во предмет во кој жалителот не бил сослушан лично ниту преку теле или видеоконференција во жалбената постапка за имиграциониот притвор поради инфраструктурни проблеми во текот на првите недели од карантинот поради пандемијата со Ковид-19, со оглед на тоа што неговиот адвокат обезбедил писмени поднесоци и бил сослушан преку телефон и со оглед на тешките и непредвидени практични проблеми во текот на почетната фаза на пандемијата со Ковид-19 (Бах против Холандија (англ. *Bah v. the Netherlands* (dec.)). Тоа би било повреда на член 5 § 4 доколку притвореникот не може да добие суштинска судска одлука за законитоста на налогот за притвор, а со тоа и неговото ослободување од притвор, бидејќи се смета дека жалбата станала „без предмет“ бидејќи бил издаден нов налог за притвор во меѓувреме (Мухамаад Сакават против Белгија (англ. *Muhammad Saqawat v. Belgium*)), или доколку не постои расположлив судски лек за оспорување на законитоста на притворот, дури и ако е краток (Мустахи против Франција (англ. *Moustahi v. France*)).

26. Член 5 § 4, исто така, им обезбедува на уапсените или приведените лица право на „брзо“ одлучување на законитоста на нивното притворање од страна на суд и да се нареди нивно ослободување доколку притворот не е законит (Клаифиа и други против Италија (англ. *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], § 131); во однос на судската пракса за условот за „брзината“ за притворот според член 5 § 1(f), иако во поглед на вториот аспект од одредбата, види, исто така, Кудјакова против Русија (англ. *Khudyakova v. Russia*, §§ 92-100); Абдулкаков против Русија (англ. *Abdulkhakov v. Russia*, § 214); М. М. против Бугарија (англ. *M.M. v. Bulgaria*). Кога националните власти одлучуваат во исклучителни околности да приведат дете или неговите или нејзините родители во контекст на имиграциони контроли, законитоста на таквиот притвор треба да се испита од страна на националните судови со посебно забрзување и внимателност на сите нивоа (Г. Б. и други против Турција (англ. *G.B. and Others v. Turkey*, §§ 167 and 186)). Онаму каде што автоматското разгледување не се спроведува во согласност со временските рокови предвидени со домашното право, сепак брзо од објективна гледна точка, тогаш нема повреда на член 5 § 4 (Абоја Боа Јин против Малта (англ. *Aboya Boa Jean v. Malta*)).

Г. Пристап до постапките и услови за прием

1. Пристап до постапката за азил или други постапки за да се спречи отстранувањето

27. Покрај предметите што се однесуваат на одбивање да се прифатат или разгледаат барањата за азил на границата (види „Ситуации на границата и/или непосредно по влез на територијата“ погоре), Судот ги разгледа предметите според член 13 земени во врска со член 3 кога лицето присутно на територијата не можело да поднесе барање за азил (А. Е. А против Грција (англ. *A.E.A. v. Greece*)) или кога таквото барање не било сериозно разгледано (М. С. С. против Белгија и Грција (англ. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], §§ 265-322)).

28. Судот утврди дека немало повреда на член 4 од Протокол број 4 каде што на жалителите им била дадена вистинска и ефективна можност да поднесат аргументи против нивното протерување (Клаифиа и други против Италија (англ. *Khlaifia and Others v. Italy* [GC])).

2. Услови за прием и слобода на движење

29 Член 3 не може да се толкува како да ги обврзува Високите договорни страни да ги обезбедат сите во рамките на нивната судска надлежност со дом (Чепман против ОК (англ. *Chapman v. the United Kingdom* [GC], § 99)). Ниту, пак, член 3 подразбира каква било општа

обврска да им се даде финансиска помош на бегалците за да им се овозможи да одржат одреден животен стандард (Таракел против Швајцарија (англ. *Tarakhel v. Switzerland* [GC], § 95)). Меѓутоа, барателите на азил се членови на особено непривилегирана и ранлива група на населението на која ѝ е потребна посебна заштита и постои широк консензус на меѓународно и европско ниво во врска со оваа потреба од посебна заштита, како што е предвидено со Женевската конвенција, активностите на УНХЦР и стандардите утврдени во Директивата за прием (М. С. С. против Белгија и Грција (англ. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], § 251)). Оттука, може да се покрене прашање според член 3 доколку барателите на азил, вклучително и лицата што имаат намера да поднесат барање за азил, не им се обезбеди сместување и на тој начин се принудени да живеат на улица со месеци, без ресурси или пристап до санитарни јазли, без никакви средства за обезбедување на нивните суштински потреби, во страв од напад од страна на трети лица и од протерување (*ibid.* [GC], §§ 235-264 и Н. Х. и други против Франција (англ. *N.H. and Others v. France*), и во однос на возрасни лица без здравствени проблеми и без деца; спротивно на Н. Т. П. и други против Франција (англ. *N.T.P. and Others v. France*), каде што жалителите биле сместени во приватно засолниште финансирано од властите и добиле храна и медицинска нега, а децата биле пратени на училиште, и Б. Г. и други против Франција (англ. *B.G. and Others v. France*), каде што жалителите привремено престојувале во камп со шатори, поставен на паркинг, при што властите презеле мерки за подобрување на нивните материјални услови за живеење, особено со обезбедување медицинска нега, школување на децата и нивното последователно сместување во стан). Државите се обврзани според член 3 да ги заштитат и да преземат одговорност за децата без придружба, што бара од властите да ги идентификуваат како такви и да преземат мерки за да обезбедат нивно соодветно сместување, дури и ако децата не поднесат барање за азил кај тужената држава, но имаат намера да го сторат тоа во друга држава, или да им се придружат на членови на семејството таму (види Кан против Франција (англ. *Khan v. France*), во врска со ситуацијата во импровизираниот камп во Кале; и Ш. Д. и други против Грција, Австрија, Хрватска, Унгарија, Северна Македонија, Србија и Словенија (англ. *Sh.D. and Others v. Greece, Austria, Croatia, Hungary, North Macedonia, Serbia and Slovenia*) во однос на ситуацијата во импровизираниот камп во Идомени; види, исто така, М. Д. против Франција (англ. *M.D. v. France*) во врска со приемот на барател на азил што се претставил како малолетник без придружба, но во однос на чија вистинска возраст имало сомневања). Во Рахми против Грција (англ. *Rahimi v. Greece* (§§ 87-94)), Судот, исто така, утврди повреда на член 3 затоа што властите не му понудиле на жалителот, дете без придружба што барало азил, каква било помош за сместување по неговото ослободување од притвор. Во Р. Р. и други против Унгарија (англ. *R.R. and Others v. Hungary*, §§ 48-65), Судот утврди повреди на член 3 затоа што властите, најпрво, не му обезбедиле на возрасен барател на азил доволно храна за време на неговиот четиримесечен престој во транзитната зона Рошке и, второ, поради условите за живот на кои биле подложени неговата сопруга, која била бремена и имала здравствени проблеми, како и нивните малолетни деца во текот на тој период (види, исто така, дел „Сместување во транзитни зони и прифатни центри“ и „Ранливи лица“ погоре).

30. Во Омвенјеке против Германија (англ. *Omwenyeki v. Germany* (dec.)), жалителот - барател на азил имал привремен престој за време на постапката за азил, но го изгубил својот законски статус со прекршување на условите поврзани со неговиот привремен престој – обврската да остане на територијата на одреден град. Судот утврди дека не може да се потпре на член 2 од Протокол број 4.

III. Суштински и процедурални аспекти на предмети што се однесуваат на протерување, екстрадиција и поврзани сценарија

Член 2 од Конвенцијата

„1. Правото на живот на секој човек е заштитено со закон. Никој не може намерно да биде лишен од живот, освен со извршување смртна казна, изречена со судска пресуда, со која е прогласен за виновен за кривично дело што, според законот, се казнува со таква казна.

2. Се смета дека одредбите на овој член не се повредени доколку смртта настапила како резултат на апсолутно потребна употреба на сила:

- (а) во одбрана на секој поединец од незаконско насилство;
- (б) при апсење според закон или спречување бегство на лице уапсено врз основа на закон;
- (в) при законско спречување немир или бунт.“

Член 3 од Конвенцијата

„Никој не смее да биде подложен на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.“

Член 6 од Конвенцијата

„1. ...Утврдени неговите граѓански права и обврски или основаноста на какви било кривични обвиненија против него...“

Член 8 од Конвенцијата

„1. Секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката.

2. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка што е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето кривични дела, заштитата на здравјето или моралот, или заштитата на правата и слободите на другите, во едно демократско општество.“

Член 13 од Конвенцијата

„Секој човек чии права и слободи признати со оваа Конвенција се нарушени има право на жалба пред националните власти, дури и тогаш кога повредата на овие права и слободи ја сториле лица при вршење службена должност.“

Член 4 од Протокол број 4 од Конвенцијата

„Забрането е колективно протерување странци.“

Член 1 од Протокол број 6 од Конвенцијата

„Смртната казна се укинува. Никој не може да биде осуден на таква казна, ниту погубен.“

Член 1 од Протокол број 7 од Конвенцијата

„1. Странец што законски престојува на територијата на една држава не може да биде протеран од неа, освен во случај на извршување одлука донесена во согласност со закон, при што тој има право:

(а) да ги изнесе причините против неговото протерување,

(б) да побара преиспитување на неговиот случај и

(в) да му се овозможи за таа цел да биде застапуван пред надлежните власти или пред лицето или лицата што тие власти ќе ги определат.

2. Странец може да биде протеран пред остварување на неговите права според ставот 1-а, б, в, од овој член доколку тоа протерување е неопходно за јавниот ред или националната безбедност.“

Член 1 од Протокол број 13 од Конвенцијата

„Смртната казна се укинува. Никој не може да биде осуден на таква казна, ниту погубен.“

А. Членови 2 и 3 од Конвенцијата

1. Опсег и суштински аспекти на процената на Судот според членовите 2 и 3 во предметите на отстранување поврзани со азил

31. Правото на политички азил не е содржано ниту во Конвенцијата ниту во нејзините протоколи и самиот Суд не го испитува вистинското барање за азил, ниту потврдува како државите ги почитуваат своите обврски според Женевската конвенција од 1951 година или правото на Европската Унија (Ф. Г. против Шведска (англ. *F.G. v. Sweden* [GC], § 117)); Суфи и Елми против ОК (англ. *Sufi and Elmi v. the United Kingdom*, §§ 212 и 226)). Меѓутоа, протерувањето странец од страна на државата договорничка може да доведе до прашања според членовите 2 и 3 и оттука да ја ангажира одговорноста на таа држава според Конвенцијата, каде што се покажале суштински основи за верување дека лицето за кое станува збор, доколку е депортирано, би се соочило со реален ризик да подлежи на третман спротивно на членовите 2 и 3 во земјата на дестинација. Во овие околности, членовите 2 и 3 подразбираат обврска да не се депортира лицето за кое станува збор во таа земја (Ф. Г. против Шведска (англ. *F.G. v. Sweden*, §§ 110-111)). Предметите за отстранување во врска со член 2 – особено во однос на ризикот жалителот да биде подложен на смртната казна – обично покренуваат прашања според член 3 (види дел „Смртната казна: член 1 од Протокол број 6 и член 1 од Протокол број 13“ подолу): бидејќи релевантните принципи се исти за процените од член 2 и член 3 во предметите за отстранување, Судот или смета дека прашањата според двата члена се нераскинливи и ги испитува заедно (види Ф. Г. против Шведска (англ. *F.G. v. Sweden* [GC], § 110)); Л.М. и други против Русија (англ. *L.M. and Others v. Russia*, § 108)), или се занимава со жалбата од член 2 во контекст на поврзаната главна жалба според член 3 (види Џ. Х. против ОК (англ. *J.H. v. United Kingdom*, § 37)).

32. Судот пресуди огромен број предмети во кои требало да процени дали се покажаа суштински основи за верување дека лицето за кое станува збор, доколку биде депортирано, ќе се соочи со вистински ризик да биде подложено на третман спротивно на членовите 2 или 3 во земјата на дестинација. Судот, во голема мера, ги консолидира релевантните принципи во две пресуди на Големиот судски совет Ф. Г. против Шведска (англ. *F.G. v. Sweden* ([GC], §§ 110-127)) и Ф. Г. против Шведска (англ. *J.K. and Others v. Sweden* ([GC], §§ 77-105)), особено во однос на процената на ризикот (вклучително и во однос на општата ситуација на насилство, посебните околности на жалителот, како што е членство во целна група и други индивидуални фактори на

ризик – што може да предизвика вистински ризик кога се разгледува одделно или кога се зема кумулативно, ризик од малтретирање од страна на приватни групи, потпирање на постоењето на алтернатива за внатрешен лет, процената на извештаите од земјата на потекло, распределбата на товарот на докажување, претходно малтретирање како индикација на ризик и активности на самото место), природата на истрагата на Судот и принципот на *ex nunc* процената на околностите кога жалителот сè уште не бил депортиран (за сценарија во кои лицето е веќе депортирано, види *X против Швајцарија* и *A. S. против Франција* (англ. *X v. Switzerland*; and *A. S. v. France*).

33. Во однос на процедуралните обврски од страна на органите, Судот појасни во *Ф. Г. против Шведска* (англ. *F.G. v. Sweden* ([GC], § 127)) дека, имајќи ја предвид апсолутната природа на правата загарантирани според членовите 2 и 3 од Конвенцијата и имајќи ја предвид ранливата позиција во која често се наоѓаат барателите на азил, доколку државата договорничка е свесна за фактите што се однесуваат на одредено лице, кои би можеле да го изложат на ризик на малтретирање што ги прекршува наведените одредби по враќањето во земјата за која станува збор, обврските од членовите 2 и 3 од Конвенцијата налагаат властите да извршат проценка на тој ризик по сопствена иницијатива (види, исто така, *Амерканов против Турција* и *Батиркаиров против Турција* (англ. *Amerkhanov v. Turkey*, §§ 53-58 и *Batyrkhairov v. Turkey*, §§ 46-52)). Што се однесува на распределбата на товарот на докажување, Судот појасни во *J. K. и други против Шведска* (англ. *J.K. and Others v. Sweden* ([GC], §§ 91-98)) дека должноста на барателот на азил и на органите за имиграција да ги утврдат и оценат сите релевантни факти во постапката за азил е заедничка. Од една страна, товарот останува на барателите на азил во однос на нивните лични околности, иако Судот призна дека е важно да се земат предвид сите тешкотии со кои барателот на азил може да се соочи при собирањето докази. Од друга страна, општата ситуација во друга држава, вклучително и можноста на нејзините јавни органи да обезбедат заштита, мора да се утврди *proprio motu* од страна на надлежните домашни органи за имиграција (види, на пример, *B и Ц против Швајцарија* (англ. *B and C v. Switzerland*) во однос на обврската на домашните власти да ја проценат достапноста на државната заштита од штети што произлегуваат од недржавни актери и процената на ризиците од малтретирање во земјата на потекло за жалителот како хомосексуалец). Што се однесува на значењето на констатираното претходно малтретирање спротивно на член 3 во државата на прием, Судот смета дека утврденото претходно малтретирање спротивно на член 3 ќе обезбеди силна индикација за иден, вистински ризик од малтретирање, иако Судот го условил тој принцип со тоа што жалителот направил генерално кохерентен и веродостоен приказ на настаните што е во согласност со информациите од сигурни и објективни извори за општата ситуација во земјата за која станува збор. Во такви околности, товарот се префрли на владата да ги отфрли сите сомнежи за тој ризик (*J. K. и други против Шведска* (англ. *J.K. and Others v. Sweden* ([GC], §§ 99-102)). Кога поединецот тврди дека тој или таа е член на група што е систематски изложена на малтретирање, заштитата од член 3 ќе стапи во игра кога поединецот ќе утврди дека постојат сериозни причини да се верува во постоењето на практиката во прашање и неговото или нејзиното членство во засегнатата група. Судот тогаш нема да инсистира поединецот да го демонстрира постоењето дополнителни посебни карактеристики, доколку тоа би ја направило нереална заштитата понудена со член 3. Ова ќе се утврди во светлината на приказот на жалителот и информациите за ситуацијата во земјата на дестинација во однос на групата за која станува збор (*ibid.*, §§ 103-105).

34. Судот разви обемна судска пракса во однос на сите горенаведени принципи. На пример, во однос на тежината што му се припишува на материјалот од земјата, види *Суфи и Елми против ОК* (англ. *Sufi and Elmi v. the United Kingdom*); во однос на процената на веродостојноста на жалителот, види *Н. против Финска*, *А. Ф. против Финска* и *М. О. против Швајцарија* (англ. *N. v. Finland*; *A.F. v. France* и *M.O. v. Switzerland*); и во однос на обврската на домашните власти да ги проценат релевантноста, автентичноста и доказната вредност на документите изнесени од страна на жалителот – од самиот почеток или подоцна – кои се

однесуваат на суштината на нивните барања за заштита, види М. Д. и М. А. против Белгија, Синг и други против Белгија и М. А. против Швајцарија (*M.D. and M.A. v. Belgium; Singh and Others v. Belgium* и *M.A. v. Switzerland*). Повторно, како пример, види Суфи и Елми против ОК (англ. *Sufi and Elmi v. the United Kingdom*), каде што Судот утврди дека ситуацијата во земјата на потекло е таква што отстранувањето би го повредило членот 3, имајќи ја предвид ситуацијата на општото насилство во Могадишу и недостатокот на безбеден пристап до и ужасните услови во камповите за ВРЛ; види Салах Шеекх против Холандија (англ. *Salah Sheekh v. the Netherlands*) во однос на процена на ризик во однос на жалител што припаѓал на група што е систематски изложена на ризик; и во однос на различните форми и сценарија на родово прогонство, како што е широко распространето сексуално насилство (М. М. Р. против Холандија (англ. *M.M.R. v. the Netherlands* (dec.)), наводниот недостаток на машка мрежа на поддршка (*R.H. v. Sweden*), малтретирање разделена жена (Н. против Шведска (англ. *N. v. Sweden*), малтретирање од страна на членови на семејството поради љубовна врска (Р. Д. против Франција (англ. *R.D. v. France*, §§ 36-45)), убиства од чест и принуден брак (А. А. и други против Шведска (англ. *A.A. and Others v. Sweden*) и женско генитално осакатување (Р. Б. А. Б. против Холандија, Со против Белгија (англ. *R.B.A.B. v. the Netherlands; Sow v. Belgium*)). Што се однесува на принудна проституција и/или враќањето во мрежа на трговија со луѓе, види Л. О. против Франција (англ. *L.O. v. France* (dec.)). Во В. Ф. против Франција (англ. *V.F. v. France* (dec.)), Судот го процени ризикот според член 4, оставајќи ја отворена екстратериторијалната применливост на тој член: во овој последен поглед, предметот М. О. против Швајцарија (англ. *M.O. v. Switzerland*) се однесува на ризикот од принуден труд по отстранувањето, а жалбата од член 4 е недопуштена поради неисцрпување на домашните правни лекови.

35. Онаму каде што ризикот од малтретирање произлегува од сексуалната ориентација на лицето, од него или неа не може да се бара да го прикрие тоа за да избегне малтретирање бидејќи се однесува на фундаментален аспект на идентитетот на лицето (И. К. против Швајцарија; Б и Ц против Швајцарија (англ. *I.K. v. Switzerland* (dec.); *B and C v. Switzerland*). Слични прашања може да се појават во однос на религиозните верувања на една личност (види А. против Швајцарија (англ. *A. v. Switzerland*)).

2. Отстранување во трета земја

36. Иако поголемиот дел од предметите за отстранување што ги испитува Судот според членовите 2 и 3 се однесуваат на отстранувања во земјата од која побегнал жалителот, такви случаи може да се појават и во врска со отстранувањето на жалителот во трета земја. Во Илиас и Ахмед против Унгарија (англ. *Ilias and Ahmed v. Hungary* [GC]), Судот забележа дека кога државата договорничка се обидела да отстрани барател на азил во трета земја без да го испита барањето на азил по основаноста, должноста на државата да не го изложи поединецот на вистински ризик од третман спротивно од член 3 била извршена на начин различен од оној во предметите на враќање во земјата на потекло. Во претходната ситуација, главното прашање е адекватноста на постапката за азил во третата земја примател. Иако државата што ги отстранува барателите на азил во трета земја може легитимно да одлучи да не се справува со основаноста на барањата за азил, затоа не може да се знае дали тие лица ризикуваат третман што е во спротивност на член 3 во земјата на потекло или се едноставно економски мигранти на кои не им е потребна заштита. Должноста на земјата што отстранува е темелно да испита дали постои или не постои реален ризик на барателот на азил да му биде одбиен пристап, во третата земја примател, до соодветна постапка за азил, заштитивајќи го/ја од *невраќање*, имено, од отстранување, директно или индиректно, во неговата или нејзината земја на потекло без соодветна процена на ризиците со кои тој или таа се соочува од гледна точка на член 3. Доколку се утврди дека постојните гаранции во овој поглед се недоволни, членот 3 доведува до должноста да не се отстранат барателите на азил во засегнатата трета земја. За да се утврди дали земјата што отстранува ја исполнила процедуралната обврска да ги процени процедурите за

азил на третата држава примател, треба да се испита дали властите на земјата што отстранува ги земале предвид достапните општи информации за третата земја примател и нејзиниот систем за азил на соодветен начин и по сопствена иницијатива; и дали на жалителот му била дадена доволна можност да покаже дека државата примател не е безбедна трета земја во нивниот конкретен предмет. При примената на овој тест, Судот посочи дека секоја претпоставка дека одредена земја е „безбедна“, доколку се потпира на неа во одлуките што се однесуваат на индивидуален барател на азил, мора да биде доволно поддржана на почетокот од горенаведената анализа. Поважно, Судот прецизира

дека не е негова задача да процени дали постоело докажливо тврдење за ризиците од член 3 во нивната земја на потекло, ова прашање е релевантно само кога земјата што отстранува се справувала со овие ризици.

37. Отстранувањето на барателите на азил во трета земја дополнително може да го повреди членот 3, поради несоодветните услови за прием во земјата примател (М. С. С. против Белгија и Грција (англ. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], §§ 362-368)) или затоа што нема да им биде гарантиран пристап до установите за прием приспособени на нивните специфични ранливости, што може да бара од земјата што отстранува да добие гаранции од државата примател за таа цел (види Таракел против Швајцарија; Али и други против Швајцарија и Италија; Ијеи против Холандија (англ. *Tarakhel v. Switzerland* [GC]; *Ali and Others v. Switzerland and Italy* (dec.); *Ojei v. the Netherlands* (dec.)).

3. Процедурални аспекти

38. Кога поединецот има „докажлив наод“ дека неговото отстранување би го изложило на третман што е во спротивност на членот 2 или 3 од Конвенцијата, тој мора да има ефикасен лек, во практика како и во законот, на домашното ниво во согласност со член 13 од Конвенцијата, кој императивно бара, меѓу другото, независен и ригорозен преглед на секое тврдење дека постојат суштински основи за стравување од вистински ризик од третман што е во спротивност на членовите 2 или 3 и автоматско суспензивно дејство (М. С. С. против Белгија и Грција (англ. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC]), §§ 288 and 291: за преглед на судската пракса на Судот во однос на барањата според член 13 земени во врска со членовите 2 или 3 во предметите за отстранување, види, особено *ibid.*, §§ 286-322; Абдолкани и Кирумниа против Турција; Гебремедин против Франција, И. М. против Франција, Чахал против ОК; Шамажев и други против Џорџија и Русија (англ. *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*, §§ 107-117; *Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*, §§ 53-67; *I.M. v. France*; *Chahal v. the United Kingdom* [GC], §§ 147-154; *Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, § 460). Истите принципи се применуваат кога се разгледува прашањето на ефективност на лековите што треба да се исцрпат за целите на член 35 § 1 од Конвенцијата во предмети на азил (А. М. против Холандија (англ. *A.M. v. the Netherlands*, §§ 63 and 65-69); види, исто така, М. К. и други против Полска (англ. *M.K. and Others v. Poland*, §§ 142-148 and 212-220, во однос на итно отстранување на граничен премин). Во однос на барателите на азил, Судот утврди, особено, дека поединците треба да имаат соодветни информации за постапката за азил што треба да се проследи и нивните права на јазик што го разбираат и да имаат пристап до сигурен систем за комуникација со властите: Судот, исто така, ја зема предвид достапноста на толкувачите, дали интервјуата се спроведени од страна на обучен персонал, дали барателите на азил имаат пристап до правен лек и бара на барателите на азил да им бидат дадени причините за одлуката (види М. С. С. против Белгија и Грција (англ. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], §§ 300-302, 304, and 306-310); види, исто така, Абдолкани и Кирумниа против Турција, Хирси Јамаа и други против Италија и Д против Бугарија (англ. *Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*; *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC], § 204; и *D v. Bulgaria**, §§ 120-137).

39. Кога поединецот се пожалил за прекршок на член 13 во врска со членовите 2 или 3 од Конвенцијата во случај на негово отстранување и тој последователно веќе не се соочува со

ризик од отстранување, тоа не мора да ја направи таа жалба недоказлива или да го лиши жалителот од неговиот статус на жртва за целите на таа жалба, имајќи предвид дека наводното прекршување на член 13 веќе се случило кога била укината законата за отстранување (Гебремедин против Франција, И. М. против Франција; М. А. против Кипар; Сакал Фарес против Турција (англ. *Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*, § 56; *I.M. v. France*, § 100; *M.A. v. Cyprus*, § 118; *Sakkal and Fares v. Turkey* (dec.), § 63; спротивно на Мир Исфакани против Холандија (англ. *Mir Isfahani v. the Netherlands* (dec.))).

40. Член 6 од Конвенцијата не е применлив *ratione materiae* за азил, депортација и слични постапки (Маоуиа против Франција; Онјеџиекве против Австрија (англ. *Maaouia v. France* [GC], §§ 38-40; *Onyejekwe v. Austria* (dec.)), § 34; види Панџеаигалехеи против Данска (англ. *Panjeheighalehei v. Denmark* (dec.)) во врска со дејство за штети од страна на барател на азил поради одбивањето да му се даде азил).

41. Неуспехот да се разгледа барање за азил во разумно време може да го повреди членот 8 (види Б. А. Ц. против Грција (англ. *B.A.C. v. Greece*) и адекватната природа на правниот лек според член 13 може да биде поткопана од неговото прекумерно времетраење (М. С. С. против Белгија и Грција (англ. *M.S.S. v. Belgium and Greece* [GC], § 292)). Кога поединецот се држи во транзитна зона и му е одбиен влез на територијата, правниот лек со кој се разгледува наводниот ризик од член 3 во случај на отстранување треба да биде особено брз за да биде во согласност со барањата од член 13 земени во врска со член 3 од Конвенцијата (англ. *E.H. v. France**, § 195)). Од друга страна, брзата обработка на барањето на азил на жалителот не треба да има приоритет над ефективноста на основните процедурални гаранции за негова или нејзина заштита од произволно отстранување. Неразумниот краток временски рок за поднесување барање, како на пример во контекст на забрзани постапки за азил, и/или за жалба на последователна одлука за отстранување, може да го направи правниот лек практично неефикасен, спротивно на барањата од член 13 земени заедно со член 3 од Конвенцијата (види И. М. против Франција (англ. *I.M. v. France*), каде што е утврдено дека петдневниот рок за поднесување првично барање за азил и рокот од 48 часа за жалба ги повредуваат овие одредби; види, исто така, преглед на забрзаните постапки за азил во Р. Д. против Франција (англ. *R.D. v. France*, §§ 55-64); во однос на постоењето различни правни лекови, со тесни рокови, земени заедно ги задоволуваат барањата од член 13 земени во врска со член 3, види Е. Х. против Франција (англ. *E.H. v. France**, §§ 180-207)).

42. Онаму каде што не постои „доказлив наод“ дека отстранувањето ќе го изложи поединецот на вистински ризик од третман што е во спротивност на членовите 2 и 3 од Конвенцијата, правниот лек што го бара членот 13 од Конвенцијата во врска со членот 8 од Конвенцијата и/или членот 4 од Протокол број 4 не мора да има автоматско суспензивно дејство (Клаифа и други против Италија (англ. *Khlaifia and Others v. Italy* [GC], §§ 276-281); Де Соуза Рибейро против Франција (англ. *De Souza Ribeiro v. France* [GC], §§ 82-83)). Меѓутоа, постои повреда на член 13 земено во врска со член 8 ако времето помеѓу наредбата за отстранувањето и неговото спроведување е толку кратко, со што се оневозможува каква било можност за значајно да се дејствува пред суд, а уште помалку за судот правилно да ги испита околностите и правните аргументи според Конвенцијата (Де Соуза Рибейро против Франција (англ. *De Souza Ribeiro v. France* [GC], §§ 86-100); Мустахи против Франција (англ. *Moustahi v. France*, §§ 156-164), второспоменатиот, исто така, во врска со член 4 од Протокол број 4). Во однос на барањата од член 13 земени во врска со член 4 од Протокол број 4, види, исто така, Хирси Јамаа и други против Италија; Шарифи и други против Италија и Чонка против Белгија (англ. *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC]; *Sharifi and Others v. Italy and Greece*; и *Çonka v. Belgium*).

4. Предмети што се однесуваат на националната безбедност

43. Судот често се занимавал со предмети што се однесуваат на отстранување поединци за кои се сметало дека се закана за националната безбедност (види, на пример, А. М. против

Франција (англ. *A.M. v. France*). Судот постојано смета дека членот 3 е апсолутен и дека не е можно да се пресмета ризикот од малтретирање против причините изнесени за протерувањето (Саади против Италија (англ. *Saadi v. Italy* [GC], §§ 125 and 138)); Отман (Абу Катада) против ОК (англ. *Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom*, §§ 183-185). Релевантниот тест на Конвенцијата, особено барањето да се спроведе целосна и *ex nunc* процена дали поединецот би се соочил со вистински ризик од третман што е во спротивност на член 3 во државата примател доколку тој или таа биде отстранет таму, се смета дека останува непроменет од одземањето на статусот на бегалец на лицето, во согласност со релевантните правила на правото на ЕУ, по кривичната пресуда за акти на тероризам и наодите дека поединецот претставувал опасност за општеството на државата домаќин (види К. И. против Франција (англ. *K.I. v. France*). Судот не може да се потпре на наодите на домашните власти доколку тие ги немале сите суштински информации пред нив – на пример, од причини за национална безбедност – при донесување на одлуките за протерување (види X против Шведска (англ. *X v. Sweden*)).

5. Екстрадиција

44. Екстрадицијата од страна на државата договорничка може да доведе до прашање според член 3 и оттука да ја ангажира одговорноста на таа држава според Конвенцијата, каде што се покажани суштински основи за верување дека лицето за кое станува збор, доколку биде екстрадирано, ќе се соочи со вистински ризик да биде подложено на третман што е во спротивност на член 3 во земјата примател (*Соеринг против ОК* (англ. *Soering v. the United Kingdom*, §§ 88-91)). Прашањето дали постои реален ризик од злоупотреба што е во спротивност на член 3 во друга држава не може да зависи од правната основа за отстранување во таа држава бидејќи може да постои мала разлика помеѓу екстрадицијата и другите отстранувања во практика (*Бабар Ахмад и други против ОК* (англ. *Babar Ahmad and Others v. the United Kingdom*, §§ 168); *Трабелси против Белгија* (англ. *Trabelsi v. Belgium*, § 116). На пример, барањата за екстрадиција може да бидат повлечени, а договорната држава може да одлучи да продолжи со отстранувањето од својата територија по други основи; или една држава може да одлучи да отстрани некој што се соочува со кривична постапка (или е веќе осуден) во друга држава во отсуство на барање за екстрадиција; и може да има предмети кога некој избегал од една држава бидејќи тој или таа стравува од спроведувањето одредена казна што веќе му е изречена и тој или таа да биде вратен во таа држава, не под каков било договор за екстрадиција, туку како неуспешен барател на азил (види (*Бабар Ахмад и други против ОК* (англ. *Babar Ahmad and Others v. the United Kingdom*, § 168), со дополнителни референции). Исто така, може да има предмети кога државата одобрува барање за екстрадиција во кое поединецот, кој аплицирал за азил, е обвинет за политички мотивирани злосторства (види Мамажонов против Русија (англ. *Mamazhonov v. Russia*)) или кога екстрадицијата се однесува на поединец признаен како бегалец во друга земја (*М. Г. против Бугарија* (англ. *M.G. v. Bulgaria*)).

45. Членовите 2 и 3 од Конвенцијата, како и членот 1 од Протокол број 6 или член 1 од Протокол број 13 (види дел „Смртната казна: член 1 од Протокол број 6 и член 1 од Протокол број 13“ подолу) ги забрануваат екстрадицијата, депортацијата или друг трансфер на поединец во друга држава каде што се покажале значителни основи за верување дека тој или таа ќе се соочи со реален ризик таму да биде подложен на смртната казна (*Ал-Саадоон и Муфди против ОК* (англ. *Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom*, §§ 123 and 140-143)); *А. Л. (X. В.) против Русија* (англ. *A.L. (X.W.) v. Russia*, §§ 63-66); *Шаматејев и други против Грузија и Русија* (англ. *Shamayev and Others v. Georgia and Russia*, § 333). Слично може да го повреди членот 3 за екстрадирање или трансфер на поединец во држава каде што се соочува со целосна казна доживотен затвор без де факто или де јуре можност за ослободување (*Бабар Ахмад и други против ОК* (англ. *Babar Ahmad and Others and Others v. the United Kingdom*) и *Трабелси против Белгија* (англ. *Trabelsi v. Belgium*); види, исто така, *Мареј против Холандија* (англ. *Murray v. the*

Netherlands [GC]) и *Хачинсон против ОК* (англ. *Hutchinson v. the United Kingdom* [GC]), во однос на целосни казни доживотен затвор и член 3). Малтретирањето што е во спротивност на член 3 во државата жалител може да има различни форми, вклучувајќи лоши услови во, и малтретирање нанесени во притвор (види *Аланазарова против Русија* (англ. *Allanazarova v. Russia*)) или услови на притвор што се несоодветни за специфичните ранливости на засегнатиот поединец (*Асват против Обединетото Кралство* (англ. *Aswat v. the United Kingdom*)), во врска со екстрадиција на ментално заболени поединци.

46. Критериумите што ги испитува Судот во однос на дипломатските гаранции се утврдени во *Отман (Абу Катада) против Обединетото Кралство* (англ. *Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom* (§§ 186-189)).

47. Во конкретниот контекст на предавањата при извршување на европските налози за апсење заради издржување затворски казни во земја во која условите за притвор се систематски проблем, Судот утврди дека се применува презумцијата на еквивалентна заштита во правниот систем на Европската Унија (*Биволару и Молдован против Франција* (англ. *Bivolaru and Moldovan v. France*)). Меѓутоа, Судот утврди дека презумцијата била побиена бидејќи се сметало дека заштитата на правата од Конвенцијата е очигледно недоволна во конкретните околности на предметот на едниот жалител, но не и во однос на другиот. Судот смета дека извршниот судски орган имал доволно фактички информации пред него за да утврди дека извршувањето на европскиот налог за апсење би значело реален и индивидуален ризик едниот жалител да биде изложен на третман што е во спротивност на член 3 со оглед на условите на нивниот притвор во земјата што го издава налогот, но дека нема доволно фактички информации за таа цел во однос на другиот жалител. Притоа, Судот утврди како извршниот судски орган треба да пристапи кон процената на индивидуализираниот реален ризик од третман што е во спротивност на член 3 во предмет на систематски проблем (услови на притвор) во државата што го издава европскиот налог за апсење, како и соодветната обврска на жалителот да го поткрепи таквиот ризик.

48. Член 6 од Конвенцијата не е применлив *ratione materiae* во постапките за екстрадиција (*Мамткуллов и Аскарлов против Турција* (англ. *Mamatkulov and Askarov v. Turkey* [GC], §§ 81-83)).

6. Протерување тешко болни лица

49. Судот ги резимира и разјасни релевантните принципи за тоа кога хуманитарните размислувања ќе ги надминат или нема да ги надминат другите интереси при разгледување на протерувањето на тешко болни поединци во *Папошвили против Белгија* (англ. *Paposhvili v. Belgium* [GC]). Жалителот, грузиски државјанин, се соочи со депортација или забрана за повторен влез во Белгија од 10 години поради основи на јавен интерес (кривични пресуди). Додека бил во затвор, му биле дијагностицирани и лекувани тешки болести (хронична лимфоцитна леукемија, хепатитис Ц и туберкулоза). Покрај ситуацијата на непосредна смрт во *Д. против Обединетото Кралство* (англ. *D. v. the United Kingdom*), подоцнежната пресуда од *Н. против Обединетото Кралство* (англ. *N. v. the United Kingdom* [GC]) се однесува на „други многу исклучителни случаи“ што може да покренат прашање според член 3 во такви контексти. Во *Папошвили против Белгија* (англ. *Paposhvili v. Belgium*) <http://hudoc.echr.coe.int/eng/?i=001-169662>, Големият судски совет посочи како треба да се разберат „други многу исклучителни случаи“, што се однесува на „ситуации што вклучуваат отстранување тешко болно лице во кои се покажаа значителни основи за верување дека тој или таа, иако не е изложен на непосреден ризик од смрт, би се соочил со реален ризик, поради отсуство на соодветно лекување во земјата на прием или недостатокот на пристап до такво лекување, да биде изложен на сериозно, брзо и неповратно влошување на неговата или нејзината здравствена состојба, што резултира со огромно страдање или до значително намалување на очекуваниот животен век“ (*ibid.*, § 183). Големият судски совет, исто така, појасни дека обврската за заштита треба да се исполни

првенствено преку соодветни домашни постапки што ги одразуваат, особено, следните елементи (*ibid.*, §§ 185-193): жалителите треба да наведат докази што се „способни да демонстрираат дека постојат суштински основи за верување“ дека тие би биле изложени на реален ризик од третман што е во спротивност на член 3, истакнувајќи дека одреден степен на шпекулации е вроден во превентивната цел на член 3 и дека од жалителите не се барало да обезбедат јасен доказ за своето тврдење. Онаму каде што биле наведени такви докази, властите на државата во која се враќаат треба да ги отфрлат сите сомнежи покренати против нив. Влијанието на отстранувањето врз засегнатите лица треба да се процени со споредување на неговата или нејзината здравствена состојба пред отстранувањето и како тоа би се одвивало по отстранувањето. Во овој поглед, државата треба да земе предвид, меѓу другото, (а) дали генерално достапната нега во земјата примател „е доволна и соодветна во практика за лекувањето на болеста на жалителот за да се спречи тој или таа да биде изложен на третман што е во спротивност на член 3“, Големiot судски совет прецизира дека реперот не е нивото на нега што постои во државата во која се враќа; и (б) степенот до кој поединецот навистина би имал пристап до таква нега во земјата на прием (поврзаните трошоци, постоењето социјална и семејна мрежа и растојанието што треба да се помине за да се пристапи до потребната нега, а кои сите се релевантни во овој поглед). Доколку постојат „сериозни сомнежи“ за влијанието на отстранувањето на засегнатото лице, властите морале да добијат „индивидуални и доволно гаранции“ од земјата на прием, како предуслов за отстранување, дека соодветното лекување ќе биде достапно и пристапно за засегнатото лице. Предложеното депортирање на лице што страда од сериозна болест во неговата земја на потекло во поглед на сомнежите за достапноста на соодветно медицинско лекување може исто така да го повреди членот 8 (*ibid.*, §§ 221-226).

Б. Смртната казна: Член 1 од Протокол број 6 и член 1 од Протокол број 13

50. Протоколите број 6 и 13 од Конвенцијата, кои се ратификувани од речиси сите земји членки на Советот на Европа, придонесоа за толкувањето на член 2 од Конвенцијата како забрана на смртната казна во сите околности, за повеќе да нема каква било пречка за разгледување на смртната казна – што предизвика не само физичка болка, туку и огромно психичко страдање како резултат на предзнаењето на смртта – како нечовечко и понижувачко постапување или казна во смисла на член 3 (види *Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom*, §§ 115 et seq.). Истовремено, Судот утврди дека член 1 од Протокол број 13 забранува екстрадиција или депортација на поединец во друга држава каде што се покажале значителни основи за верување дека тој или таа ќе се соочи со вистински ризик да биде подложен на смртната казна таму (*ibid.*, § 123). Меѓутоа, во *Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom* (англ. *Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom*), кое се однесува на предавањето на ирачките цивили од страна на властите на Обединетото Кралство што дејствуваат во Ирак на ирачката криминална администрација под околности кога цивилите се соочиле со обвиненија за кои следува смртна казна, Судот, откако утврди повреда на член 3, не смета дека е потребно да се испита дали имало и повреди на правата на жалителите според член 2 од Конвенцијата и член 1 од Протокол број 13 (*ibid.*, §§ 144-145). Во *Al Nashiri v. Poland* (англ. *Al Nashiri v. Poland*), кој се однесува на вонредното предавање на осомничен терорист што се соочува со смртна казна во американската поморска база во Гвантанамо, Судот утврди дека во времето на трансферот на жалителот од Полска постоел значителен и предвидлив ризик дека тој може да биде подложен на смртна казна по неговото судење пред воена комисија, што претставува повреда на членовите 2 и 3 од Конвенцијата заедно со членот 1 од Протокол број 6 (*ibid.*, §§ 576-579).

В. Флагрантно одбивање на правдата: Член 5 и 6

51. Кога некое лице ризикува да претрпи флагрантна повреда на членовите 5 или 6 од Конвенцијата во земјата на дестинација, овие одредби може особено да претставуваат пречки за протерувањето, екстрадицијата или друга форма на трансфер на лицето. Иако сè уште не е побарано од Судот попрецизно да го дефинира терминот „флагрантно одбивање на правдата“, Судот посочи дека одредени форми на неправедност би можеле да претставуваат таков третман (види го прегледот во *Харкинс против Обединетото Кралство* (dec.) [GC], §§ 62-65 (англ. *Harkins v. the United Kingdom* (dec.) [GC], §§ 62-65)): пресуда во отсуство без последователна можност за ново утврдување на основаноста на обвинението; судење што е скратено по природа и спроведено со целосно непочитување на правата на одбраната; притвор без никаков пристап до независен и непристрасен суд за да се прегледа законитоста на притворот; намерно и систематско одбивање пристап до адвокат, особено за поединец притворен во странство; и употреба на изјави во кривична постапка добиени како резултат на тортура врз обвинетиот или трето лице што е во повреда на член 3.

Г. Член 8

1. Протерување

52. Во однос на протерувањето на странците, кои биле незаконски присутни на територијата на тужената држава и затоа не би можеле да се сметаат за „населени мигранти“, види *Бат против Норвешка* (англ. *Butt v. Norway*). Што се однесува на протерувањето на „населените мигранти“, односно лицата на кои веќе им е формално одобрено правото на престој во земјата домаќин и каде што тоа право е последователно повлечено, на пример, затоа што засегнатото лице е осудено за кривично дело, Судот ги утврди релевантните критериуми за процена на компатибилноста со член 8 од Конвенцијата во *Унер против Холандија* [GC] (§§ 54-60) (англ. *Üner v. the Netherlands* [GC] (§§ 54-60)): природата и сериозноста на прекршокот извршен од страна на жалителот; должината на престојот на жалителот во земјата од која тој или таа треба да биде протеран; времето поминато од извршувањето на делото и однесувањето на жалителот во тој период; националностите на различните засегнати лица; семејната ситуација на жалителот, како што е должината на бракот и други фактори што ја изразуваат ефективностa на семејниот живот на брачниот пар; дали брачниот другар знаел за прекршокот во моментот кога стапиле во семејна врска; дали има деца од бракот и, доколку има, нивната возраст; сериозноста на тешкотиите со кои брачниот другар веројатно ќе се соочи во земјата во која жалителот треба да биде протеран; најдобриот интерес и благосостојбата на децата, особено сериозноста на тешкотиите со кои веројатно ќе се сретнат децата на жалителот во земјата во која жалителот треба да биде протеран; и цврстината на социјалните, културните и семејните врски со земјата домаќин и со земјата на дестинација.

53. Судот ги примени овие критериуми во многубројни предмети од *Унер против Холандија* [GC] (англ. *Üner v. the Netherlands* [GC]), иако тежината што треба да се приложи на секој критериум ќе варира во зависност од специфичните околности на предметот (*Маслов против Австралија* [GC], § 70 (англ. *Maslov v. Austria* [GC], § 70)). Поважно, фактот дека делото извршено од жалител било на посериозниот крај на криминалниот спектар сам по себе не е одлучувачки за предметот; спротивно на тоа, тоа е само еден фактор што треба да се мери во балансот, заедно со другите критериуми (*Унуан против Обединетото Кралство*, § 87 (англ. *Unuane v. the United Kingdom*, § 87)). Спротивно на тоа, Судот утврди дека фактот дека возрасен „странец“ бил роден и цел живот живеел во тужената држава од која требало да биде протеран не го забранува неговото протерување (*Каја против Германија*, § 64 (англ. *Kaya v. Germany*, § 64)). Меѓутоа, потребни се многу сериозни причини за да се оправда протерувањето во предметите што се однесуваат на населените мигранти, кои законски го поминале целото или

поголемиот дел од своето детство и младост во земјата домаќин (*Левакович против Данска*, § 45 (англ. *Levakovic v. Denmark*, § 45)). Во однос на протерувањето млади полнолетни лица што биле осудени за кривични дела што биле извршени додека биле малолетни, види *Маслов против Австрија* [GC] и *А. А. против Обединетото Кралство* (англ. *Maslov v. Austria* [GC] и *A.A. v. the United Kingdom*). Онаму каде што поминало значително време помеѓу одбивањето на дозволата за престој – или правосилната одлука за налогот за протерување – и самото депортирање, развојот на настаните во тој временски период може да се земе предвид (*Т. С. Е. против Германија*, § 61 (англ. *T.C.E. v. Germany*, § 61)). Во *Хасанбашиќ против Швајцарија* (англ. *Hasanbasic v. Switzerland*), Судот разгледувал сценарио каде што одбивањето дозвола за престој и налогот за протерување првенствено се однесуваа на економската благосостојба на државата, наместо на спречување неред и криминал. Во неодамнешните предмети во врска со протерувањето на „населените мигранти“ и член 8, Судот нагласи дека, кога домашните судови внимателно ги испитале фактите, применувајќи ја судската пракса на Конвенцијата и соодветно ги балансирале личните интереси на жалителот наспроти поопштиот јавен интерес во предметот, не зависи од Судот да ја замени сопствената процена на основаноста (вклучувајќи ја, особено, сопствената процена на фактичките детали за пропорционалноста) со онаа на надлежните национални власти, освен кога постојат силни причини за тоа (*Ендиди против Обединетото Кралство* § 76; *Леваковиќ против Данска* (англ. *Ndidi v. the United Kingdom*, § 76; *Levakovic v. Denmark*)). Спротивно на тоа, кога домашните судови не ги мотивираат соодветно своите одлуки и не ја испитуваат пропорционалноста на налогот за протерување на површен начин, спречувајќи го Судот да ја врши својата помошна улога, протерувањето врз основа на таква одлука би го повредил членот 8 (*И. М. против Швајцарија*; (англ. *I.M. v. Switzerland*); види, исто така, *М. М. против Швајцарија*, § 54 (англ. *M.M. v. Switzerland*, § 54), во однос на барањето за судски преглед на пропорционалноста на налогот за протерување, вклучително и во ситуации кога законодавството може да бара да предложи ситуации на „задолжително“ протерување). Ова важи и кога домашните судови не ги земаат превид сите релевантни факти, како што е татковството на жалителот на дете во тужената држава (*Макдуди против Белгија* (англ. *Makdoudi v. Belgium*)). Во однос на одземање дозвола за престој врз основа на неоткриени информации и постоење доволно процедурални гаранции во конкретниот контекст на националната безбедност, види *Гаспар против Русија* (англ. *Gaspar v. Russia*).

2. Дозволи за престој и можност за регулирање правен статус на едно лице

54. Покрај сценаријата во врска со пристапот до територијата за целите на семејно обединување (види дел „Пристап за целите на семејното обединување“ погоре), Судот ги испита предметите според член 8 во врска со одбивањето – и дали имало позитивна обврска за доделување – дозвола за престој на поединци што веќе се присутни на територијата на тужената држава (види *Жанес против Холандија* [GC] (англ. *Jeunesse v. the Netherlands* [GC]); *Родригес да Силва и Хохкамер против Холандија* (англ. *Rodrigues da Silva and Hoogkamer v. the Netherlands*); види, исто така, *Пормес против Холандија* (англ. *Pormes v. the Netherlands*), во однос на одбивање дозвола за престој на странец што незаконски престојува во државата домаќин уште од рана возраст, кој станал свесен за неговиот несигурен статус на имиграција дури откако станал полнолетен, и *Т. С. Е. против Германија* (англ. *T.C.E. v. Germany*), во однос на лице што било осудено за кривични дела). Судот, исто така, испита, во врска со административните такси што треба да се платат како предуслов за обработката на барањето за дозвола за престој, дали странецот имал ефективен пристап до управната постапка со која би можел, под услов да ги исполни условите пропишани во домашниот закон, да добие дозвола за престој што ќе му овозможи легален престој во тужената држава (*Г. Р. против Холандија* (англ. *G.R. v. the Netherlands*)). Што се однесува на заштитата на приватните животни интереси на мигрантот, доколку тие се засегнати од неизвесноста на неговиот статус и престојот во странство, види *Абухмеуд против Украина* (англ. *Abuhmaid v. Ukraine*) (види, исто така, *Б. А. С. против Грција*

(англ. *B.A.C. v. Greece*) во однос на барател на азил). Во *Хоти против Хрватска* (англ. *Hoti v. Croatia*) и во *Судита Кејта против Унгарија* (англ. *Sudita Keita v. Hungary*), Судот утврди повреди на член 8 поради долготрајните тешкотии за жалителите, лицата без државјанство, да го релуираат својот правен статус и статус на престој и соодветните негативни ефекти на нивниот приватен живот. Утврдувањето барање за дозвола за престој врз основа на здравствениот статус на жалителот е дискриминаторско и го прекршува членот 14 земен во врска со член 8 (*Кижутин против Русија* (англ. *Kiyutin v. Russia*); *Новрук и други против Русија* (англ. *Novruk and Others v. Russia*), во врска со одбивањето дозволи за престој бидејќи жалителите биле ХИВ-позитивни; види, исто така, *Качатријан и Коновалова против Русија* (англ. *Khachatryan and Konovalova v. Russia*)*, каде што Судот утврди потврда на член 8 во однос на одбивањето да се обнови дозволата за долготраен престој на мигрантот поради формални процедурални причини бидејќи тој навремено не го доставил побараното лекарско уверение).

3. Националност

55. Член 8 не гарантира право за стекнување со одредена националност или државјанство, но произволното одбивање на државјанството во одредени околности може да покрене прашање според член 8 од Конвенцијата поради влијанието на таквото негирање врз приватниот живот на поединецот (*Силвенко и други против Латвија* (dec.) [GC], § 77 (англ. *Silvenko and Others v. Latvia* (dec.) [GC], § 77); *Џеновезе против Малта*, § 30 (англ. *Genovese v. Malta*, § 30)). Истото тоа важи и за отповикувањето на веќе добиеното државјанство, при што тестот бара процена дали одземањето било произволно и дали последиците од отповикувањето биле за жалителот (види *Рамадан против Малта*, § 85 (англ. *Ramadan v. Malta*, § 85), во однос на лице што сепак останало во тужената земја; и *К2 против Обединетото Кралство* (dec.) (англ. *K2 v. the United Kingdom* (dec.)), кој, додека бил во странство, бил лишен од државјанството и протеран од територијата на тужената држава бидејќи се сметал за закана за националната безбедност). Релевантните принципи важат и за одземање и одбивање за размена на пасоши (*Алпијева и Жалагонија против Русија* (англ. *Alpeyeva and Dzhalagoniya v. Russia*), во врска со практиката на поништувањето на пасошите издадени на државјани на поранешниот Советски Сојуз). Во *Усманов против Русија* (англ. *Usmanov v. Russia*), Судот ги резимира различните пристапи во својата судска пракса во оваа област и одлучи за пристап заснован на последици за да утврди дали поништувањето на државјанството на жалителот претставува мешање во неговите права според член 8 од Конвенцијата: испита (i) кои се последиците од оспорената мерка за жалителот и потоа (ii) дали мерката во прашање била произволна (§§ 53 and 58 et seq.).

56. Правото на поседување пасош и правото на националност не се граѓански права за целите на член 6 од Конвенцијата (*Сергеј Смирнов против Русија* (dec.) (англ. *Sergey Smirnov v. Russia* (dec.))).

Д. Член 1 од Протокол број 7

57. Свесни дека член 6 од Конвенцијата не се применува на процедурите за протерување странци, државите го усвоија член 1 од Протокол број 7, кој ги дефинира процедуралните заштитни мерки применливи за овој тип на процедура (*Маауја против Франција* [GC], § 36 (англ. *Maoui v. France* [GC], § 36)). Во неодамнешната пресуда на Големиот судски совет, *Мухамад и Мухамад против Романија* [GC], §§ 114 et seq. (англ. *Muhammad and Muhammad v. Romania* [GC], §§ 114 et seq.), Судот ја резимира својата судска пракса за одредбата што е применлива во случај на протерување „странци што законски престојуваат на територијата на една држава“. Нејзината прва основна заштитна мерка е дека засегнатото лице може да биде протерано само „во согласност со одлуката донесена во согласност со законот“. Покрај овој општ услов за законитост, член 1 § 1 од Протокол број 7 предвидува три конкретни процедурални заштитни

мерки: странците мора да можат да поднесат причини против нивното протерување, да им биде разгледан нивниот предмет и, на крај, да бидат застапувани за овие цели пред надлежниот орган. Член 1 § 2 од Протокол број 7 предвидува исклучок, кој им овозможува на државите да протераат странец кој е законски жител на нивната територија дури и пред тој или таа да ги искористи правата дадени според член 1 § 1, во предмети кога таквото протерување е неопходно во интерес на јавниот ред или од причини на националната безбедност. Врз основа на фактите на предметот, Судот утврди дека депортацијата на жалителите, пакистански државјани кои со студентски визи живеат во Романија, врз основа на закана по националната безбедност го повредила член 1 од Протокол број 7: жалителите ниту имале пристап до доверливите документи на кои се засновала таа одлука, ниту им биле доставени какви било конкретни информации за основните факти и основите за депортација. Така, тие претрпеа значително ограничување на нивното право да бидат информирани за фактичките елементи поднесени како поддршка на нивното протерување и содржината на релевантните документи, што е ограничување што не беше корегирано во домашната постапка. Член 1 од Протокол број 7 е применлив дури и ако одлуката со која му се наредува на жалителот да си замине сè уште не е спроведена (види *Љатиџи против Поранешна Југословенска Република Македонија* (англ. *Ljatiџи v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*)). За детална анализа на судската пракса на Судот за оваа одредба, види го Водичот за член 1 од Протокол број 7.

Ѓ. Член 4 од Протокол број 4

58. Освен потиснувањето назад на море (види дел „Потиснување назад на море“ погоре) или отстранување на или во близина на границите опишани погоре (види дел „Ситуации на границата и/или непосредно по влез на територијата“ погоре), Судот се занимавал со колективно протерување странци што биле присутни на територијата на тужената држава (баратели на азил во *Чонка против Белгија* (англ. *Čonka v. Belgium*) и *Султани против Франција* (*Sultani v. France*); мигранти во *Грузија против Русија* (I) [GC], § 170 (англ. *Georgia v. Russia (I)* [GC], § 170)), без разлика дали законско престојувале во тужената држава или не. Во *Чонка против Белгија* (англ. *Čonka v. Belgium*) и *Грузија против Русија* (I) [GC] (англ. *Georgia v. Russia (I)* [GC]), во кои Судот утврди прекршоци на член 4 од Протокол број 4, таргетираните поединци за протерување во секој предмет имале исто потекло (ромски семејства од Словачка во првоспоменатиот и грузиски државјани во второспоменатиот предмет).

IV. Пред отстранувањето и самото отстранување

Член 3 од Конвенцијата

„Никој не смее да биде подложен на мачење, нечовечко или понижувачко постапување или казнување.“

Член 5 од Конвенцијата

„1. Секој човек има право на слобода и на безбедност. Никој не смее да биде лишен од слобода, освен врз основа на закон во долунаведените случаи:

- (а) ако издржува казна затвор по пресуда на надлежниот суд;
- (б) ако бил уапсен или притворен поради противење на законскиот налог на судот или со цел да се обезбеди извршувањето на со закон пропишаната обврска;
- (в) ако е уапсен или притворен поради приведувањето пред надлежна судска власт, кога постои оправдано сомнение дека тоа лице извршило кривично дело, или кога постојат оправдани причини тоа лице да се спречи да изврши кривично дело, или по извршувањето на кривичното дело да побегне;
- (г) ако се работи за притвор на малолетник врз основа на законската процедура, заради воспитување под надзор или заради приведување пред надлежна судска власт;
- (д) ако се работи за притвор на лице за да се спречи ширење некоја заразна болест, на ментално оболени лица, алкохоличари, наркомани или скитници;
- (ѓ) ако се апси или притвора лице врз основа на закон, со цел да се спречи нелегално да влезе во земјата или лице што е во тек постапка за протерување или израчување.

2. Секое уапсено лице веднаш се известува на јазикот што го разбира за причините за апсењето и за обвиненијата против него.

3. Секое лице уапсено или притворено според одредбите на став 1 (в) од овој член мора веднаш да биде изведено пред судија или друго судско лице, со закон овластено да врши судска власт, и да има право на судење во разумен рок или на пуштање на слобода во текот на судската постапка. Пуштањето може да се услови со давање гаранција дека тоа лице ќе се појави на судењето.

4. Секое лице лишено од слобода со апсење или притворање има право да вложи жалба до судот, и тој во кус рок да ја разгледа законитоста на тоа лишување од слобода и, ако тоа не било законско, да нареди негово ослободување.

5. Секое лице што било жртва на апсење или притворање спротивно на одредбите на овој член има право на обесштетување.“

Член 8 од Конвенцијата

„1. Секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката.

2. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка што е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето кривични дела, заштитата на здравјето или моралот, или заштитата на правата и слободите на другите, во едно демократско општество.“

Правило 39 од Правилникот на Судот

1. Советот, каде што е соодветно, претседателот на Одделението или дежурниот судија назначен во согласност со став 4 од ова Правило може, на барање на странка или на кое било друго засегнато лице, или по нивна иницијатива, да им укаже на странките каква било привремена мерка што сметаат дека треба да биде усвоена во интерес на странките или за правилно водење на постапката.

2. Онаму каде што се смета дека е соодветно, Комитетот на министри може веднаш да се известат за усвојувањето на мерката во одреден случај.

3. Советот или, каде што е соодветно, претседателот на Одделението или дежурниот судија назначен во согласност со став 4 од ова Правило може да побара информации од странките за кое било прашање поврзано со спроведувањето на која било наведена привремена мерка.

4. Претседателот на Судот може да назначи потпретседател на Одделенија за дежурни судии што одлучуваат по барањата за привремени мерки.

А. Ограничувања на слобода на движење и притвор заради отстранување

59. Откако на странец ќе му се достави правосилен налог за протерување, неговото присуство ќе не е „законско“ и тој не може да се потпре на правото на слобода на движење како што е загарантирано со член 2 од Протокол број 4 (*Пјермонт против Франција*, § 44 (англ. *Piermont v. France*, § 44)).

60. Според вториот аспект од член 5 § 1(f), државите имаат право да задржат поединец во притвор заради негова депортација или екстрадиција. За да се избегне означување како произволно, притворот според член 5 § 1(f) мора да се спроведе во добра волја; мора да биде тесно поврзан со основата на притвор на која се потпира владата; местото и условите на притвор треба да бидат соодветни; и должината на притворот не треба да ја надмине онаа што е разумно потребна за остварената цел (*А. и други против Обединетото Кралство* [GC], § 164 (англ. *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], § 164)). Притворот не мора разумно да се смета за неопходен, на пример, за да се спречи поединецот да изврши прекршок или да избега, но тоа ќе биде оправдано само додека постапката за депортација е во тек (*ibid.*). Доколку таквите постапки не се спроведат со потребното внимание, притворот ќе престане да биде дозволив според член 5 § 1(f) (*ibid.*). Според член 5 § 1(f), не е важно дали основната одлука за протерување може да се оправда според националното или правото на Конвенцијата (*М. и други против Бугарија*, § 63 (англ. *M and Others v. Bulgaria*, § 63)). Меѓутоа, бидејќи барателите на азил не може да бидат депортирани пред да се одреди нивното барање за азил, во голем број предмети Судот утврди дека нема блиска врска помеѓу притворот на жалителот што поднел барање за азил што сè уште не било утврдено и можноста за негово депортирање, ниту добра волја од страна на националните власти (*Р. У. против Грција*, §§ 94-95 (англ. *R.U. v. Greece*, §§ 94-95); види, исто така, *Лонга Јонку против Латвија*, § 143 (англ. *Longa Jonkeu v. Latvia*, § 143); и *Чонка против Белгија*, § 42 (англ. *Čonka v. Belgium*, § 42), за примери на лоша волја). Притворот за целите на екстрадиција може да биде произволен од самиот почеток поради статусот на бегалец на лицето што спречува екстрадиција (*Еминбејли против Русија*, § 48 (англ. *Eminbeyli v. Russia*, § 48); види, исто така, *Дубовик против Украина* (англ. *Dubovik v. Ukraine*), каде што жалителот поднел жалба и добил статус на бегалец откако бил сместен во притвор заради екстрадиција; *Шиксаитов против Словачка* (англ. *Shiksaitov v. Slovakia*), каде што жалителот, којшто бил признат како бегалец во една земја членка на ЕУ, бил притворен во друга земја членка на ЕУ, со цел да се испита прифатливоста на неговата екстрадиција во земјата на потекло). Кога во одреден момент еден странец не може да биде отстранет, на пример, бидејќи отстранувањето би го повредило членот 3, политиката за задржување на евентуалната депортација на поединецот „под активен преглед“ не е доволно сигурна или одлучна да значи „дејства што се преземаат со цел на депортација“ (*А. и други против Обединетото Кралство* [GC], §§ 166-167 (англ. *A. and Others v. the United Kingdom* [GC], §§ 166-167)), вклучително и во предметите на национална безбедност (*ibid.*, §§ 162-190; види, исто така, *Ал Хусин против Босна и Херцеговина (бр. 2)* (англ. *Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2)*), каде што Судот утврди дека основата за притвор на жалителот не останала валидна откако станало јасно дека ниту една безбедна трета земја нема да го прими жалителот; за предмет кога Судот утврдил дека притворањето на мигрант што се сметал за безбедносна закана било во согласност со член 5 § 1(f), види *К. Г. против Белгија* (англ. *K.G. v. Belgium*)).

61. Државите мора да вложат активни напори за да организираат отстранување и да преземат конкретни чекори и да обезбедат докази за напорите што ги вложиле за да обезбедат прием, со цел да се усогласат со барањето за потребно внимание, на пример, кога властите на државата примател се особено бавни да ги идентификуваат своите државјани (види, на пример, *Синг против Чешка Република* (англ. *Singh v. the Czech Republic*)) или каде што има тешкотии во врска со личните документи (*М. и други против Бугарија* (англ. *M and Others v. Bulgaria*)). За

притворот да биде во согласност со вториот аспект од член 5 § 1(f), мора да постои реален изглед дека ќе се изврши депортацијата или екстрадицијата; не може да се каже дека притворот е извршен со цел депортација на странецот ако депортацијата е, или стане, неостварлива, бидејќи е потребна соработка со странецот, а тој одбива да го стори тоа (види *Миколенко против Естонија* (англ. *Mikolenko v. Estonia*), во која Судот исто така разгледа дека властите имале други мерки на располагање освен долготраен притвор во центарот за притвор во отсуство на какви било итни изгледи за негово протерување; види, исто така, *Лулед Масуд против Малта*, §§ 48-74 (англ. *Louled Massoud v. Malta*, §§ 48-74); *Ким против Русија* (англ. *Kim v. Russia*) и *Ал Хусин против Босна и Херцеговина (бр. 2)* (англ. *Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2)*); и дел „Злоупотреба на правото на индивидуална пријава“ во однос на *Бенчереф против Шведска* (dec.) (англ. *Bencheref v. Sweden* (dec.)), каде што жалителот тврдел дека е од друга националност и одбил да соработува со цел да се разјасни неговиот идентитет). Исто така, може да нема реални изгледи за депортација во светлина на ситуацијата во земјата на дестинација (*С. З. против Грција* (англ. *S.Z. v. Greece*), каде што било утврдено сириското државјанство кога тој го поднел пасошот, а влошувањето на вооружениот конфликт во Сирија било добро познато).

62. Индикацијата на привремена мерка од страна на Судот според правилото 39 од Правилникот на Судот (види дел „Правило 39 / Привремени мерки“ подолу) само по себе нема никакво влијание врз тоа дали лишувањето од слобода на кое може да биде подложен тој поединец е во согласност со член 5 § 1 од Конвенцијата (*Гебремедхин [Габерамадхеин] против Франција*, § 74 (англ. *Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*, § 74)). Кога тужените држави се воздржале од депортирање жалители во согласност со привремената мерка наведена од Судот, Судот, во голем број предмети, бил подготвен да прифати дека постапките за депортација или екстрадиција биле привремено прекинати, сепак биле „во тек“ и затоа не се случило прекршување на член 5 § 1(f) (види *Азимов против Русија*, § 170 (англ. *Azimov v. Russia*, § 170)). Во исто време, прекинувањето на домашната постапка поради укажување привремена мерка од страна на Судот не треба да резултира во ситуација во која жалителот неразумно долг период лежи во затвор (*ibid.*, § 171). Член 5 § 1(f) не содржи максимални временски ограничувања; прашањето дали должината на постапката за депортација би можела да влијае на законитоста на притворот според оваа одредба зависи исклучиво од посебните околности на секој предмет (*Ауад против Бугарија*, § 128 (англ. *Auad v. Bulgaria*, § 128) и *Џ. Н. против Обединетото Кралство* (англ. *J.N. v. the United Kingdom*)). Судот, исто така, одлучи дека автоматскиот судски преглед на имиграциониот притвор не е суштински услов од член 5 § 1 од Конвенцијата (англ. *J.N. v. the United Kingdom*, § 96). Кога властите прават напори да организираат отстранување во трета земја во поглед на привремената мерка назначена од Судот, притворот може да биде во опсегот на член 5 § 1(f) (*М. и други против Бугарија*, § 73 (англ. *M and Others v. Bulgaria*, § 73)).

63. Што се однесува на притворот на лица со специфични ранливости, според вториот аспект од член 5 § 1(f), се применуваат истите размислувања како што се применуваат според првиот аспект на одредбата (види дел „Ранливи поединци“ погоре и, како пример, *Рахими против Грција* (англ. *Rahimi v. Greece*) и *Јох-Екале Мвање против Белгија* (англ. *Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium*)). Што се однесува на медицинскиот третман за време на штрајк со глад во притвор во очекување депортација, види *Сисеј против Австрија* (англ. *Cesay v. Austria*).

64. Што се однесува на процедуралните заштитни мерки според член 5 §§ 2 и 4, види дел „Процедурални заштитни мерки“ погоре. Меѓутоа, постојат голем број предмети што се однесуваат конкретно на недостатоците на домашното право во однос на ефективностата на судскиот преглед на притворот во очекување протерување и барањата од член 5 § 4 (види, на пример, *С. Д. против Грција*, §§ 68-77 (англ. *S.D. v. Greece*, §§ 68-77); *Лулед Масуд против Малта*, §§ 29-47 (англ. *Louled Massoud v. Malta*, §§ 29-47); и *А. Б. и други против Франција*, §§ 126-138 (англ. *A.B. and Others v. France*, §§ 126-138)).

Б. Помош што треба да им се обезбеди на лицата кои треба да бидат отстранети

65. Што се однесува на постоењето и обемот на позитивна обврска според член 3 за давање медицинска, социјална помош или друг вид помош на странци што треба да бидат отстранети, види *Хунде против Холандија* (dec.) (англ. *Hunde v. the Netherlands* (dec.)), и *Шиошвили и други против Русија* (англ. *Shioshvili and Others v. Russia*) (во врска со жалителка во подоцнежна бременост и нејзините мали деца, чиј престој во врска со отстранувањето беше предизвикан од властите).

В. Самото присилно отстранување

66. Трансферот на еден поединец чија здравствена состојба е особено лоша може, само по себе, да доведе до тоа засегнато лице да се соочи со реален ризик да биде подложено на третман што е во спротивност на член 3 (*Качатуров против Ерменија*, § 90 (англ. *Khachaturov v. Armenia**, § 90)), во врска со трансфер за цел на екстрадиција, дури и ако трансферот бил извршен под медицински надзор (види *ibid.*, § 108). Процената на влијанието на одреден трансфер врз засегнатото лице мора да се заснова на специфични медицински докази што ги поткрепуваат специфичните медицински ризици на кои се потпираат. За ова би биле потребни процена на медицинската состојба на поединецот од предмет на предмет и специфичните медицински ризици во светлина на условите на тој конкретен трансфер. Понатаму, таа процена треба да се направи во однос на здравствената состојба на засегнатото лице во одреден момент, имајќи предвид дека специфичните ризици потврдени во одреден момент би можеле, во зависност од тоа дали се од привремена или трајна природа, да се елиминираат со текот на времето со оглед на развојот на здравствената состојба на тоа лице (*ibid.*, § 91). Судот ја нагласи важноста на постоењето на релевантна домашна правна рамка и постапка со која спроведувањето на налогот за отстранување ќе зависи од процената на здравствената состојба на засегнатиот поединец (*ibid.*, § 104). Фактот дека едно лице чие протерување било наредено се заканувало дека ќе изврши самоубиство не бара од државата да се воздржува од спроведување на предвидената мерка, под услов да се преземат конкретни мерки за да се спречи реализацијата на тие закани, вклучително и во однос на жалителите што имаат историја на претходни обиди за самоубиство (види *Ал-Заватија против Шведска* (dec.), §§ 57-58 (англ. *Al-Zawatia v. Sweden* (dec.), §§ 57-58)).

67. Во *Мубиланзила Мајека и Каники Мутинга против Белгија* (§§ 64-71) (англ. *Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium* (§§ 64-71)), Судот утврди повреда на член 3 во однос на начинот на кој едно петгодишно дете без придружба било отстрането во земјата на потекло, без гаранција дека ќе биде згрижено таму. Ситуациите на малтретирање од страна на јавни службеници за време на процесот на депортација може да го повредат член 3 (види *Туо против Кипар* (англ. *Thuo v. Cyprus*), каде што Судот не утврди прекршок на суштинскиот аспект од член 3 поради наводното малтретирање, туку прекршок на процедуралниот аспект поради неуспехот на властите ефективно да ги истражат поплаките на жалителот за неговото наводно малтретирање за време на процесот на депортација). Понатаму, повреди на доверливоста во процесот на отстранување – кој сам по себе може да покрене прашање според член 8 – може да доведат до ризик од малтретирање, што е во спротивност на член 3 по враќањето (види *К. против Шведска* (англ. *X v. Sweden*), каде што шведските власти ги информираа своите марокански колеги дека жалителот бил осомничен за тероризам).

Г. Договор за „помогнато доброволно враќање“ во предмети за отстранување од член 2 и 3

68. Во *М. А. против Белгија* (англ. *M.A. v. Belgium*), Судот утврди дека жалителот, против кого имало извршна наредба за отстранување и кој бил задржан со цел да биде депортиран и придружуван од полицијата во авионот, не се откажал од своите права од член 3 и не го изгубил својот статус на жртва со тоа што го потпишал документот за „доброволно враќање“ на аеродромот, без помош на толкувач (§§ 60-61).

Д. Правило 39 / Привремени мерки

69. Кога Судот ќе прими жалба, Судот може да ѝ укаже на тужената држава според Правилото 39 од Правилникот на Судот одредени привремени мерки за кои се смета дека треба да бидат усвоени во очекување на судското разгледување на предметот. Според својата добро воспоставена судска пракса и практика, Судот укажува на привремени мерки само кога постои вистински и непосреден ризик од сериозна и непоправлива штета. Овие мерки најчесто се состојат од барање од државата да се воздржи од отстранување поединци во земји каде што се тврди дека ќе се соочат со смрт или тортура или друго малтретирање и може да вклучуваат барање од тужената држава да ги прими и разгледа барањата за азил на лицата што се претставуваат на граничен контролен пункт (*М. К. и други против Полска*, § 235 (англ. *M.K. and Others v. Poland*, § 235)). Во многу предмети, привремените мерки се однесуваат на баратели на азил или лица што треба да бидат екстрадирани чии барања биле правосилно одбиени и што немаат никаква дополнителна жалба со суспензивно дејство на домашно ниво на нивно располагање за да се спречи нивно отстранување или екстрадиција (види дел „Процедурални аспекти“ погоре). Меѓутоа, Судот укажа и на привремени мерки во други видови предмети поврзани со имиграцијата, вклучително и во однос на притворот на деца. Неуспехот од страна на тужената држава да се придржува кон која било мерка од Правилото 39 наведена од Судот претставува повреда на член 34 од Конвенцијата (види *Маматкулов и Аскарлов против Турција* [GC], §§ 99-129 (англ. *Mamatkulov and Askarov v. Turkey* [GC], §§ 99-129); види, исто така, *Савридин Џурајев против Русија* (англ. *Savridin Dzhurayev v. Russia*) и *М. А. против Франција* (англ. *M.A. v. France*).

V. Други сценарија на предмети

Член 4 од Конвенцијата

- „1. Никој не смее да биде држен во ропство или во ропска зависност.
2. Никој не смее да биде присилен да врши принудна или задолжителна работа.
3. Во смисла на овој член, за «принудна или задолжителна работа» нема да се смета:
(а) секоја работа што нормално се бара од лицата што се наоѓаат во затвор под услови предвидени во член 5 од оваа Конвенција или за време на условниот отпуст;
(б) секоја служба што има воен карактер или некоја друга служба наместо задолжително служење на воениот рок, кога се работи за лица што се повикале на приговор на совеста во оние земји во кои тоа е предвидено со закон;
(в) секоја служба што се наложува во случај на опасност или несреќа, што ги загрозува животот и благосостојбата на заедницата;
(г) секоја работа или служба што е составен дел на вообичаените граѓански обврски.“

Член 8 од Конвенцијата

- „1. Секој човек има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, домот и преписката.
2. Јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и ако претставува мерка што е во интерес на државната и јавната безбедност, економската благосостојба на земјата, заштитата на поредокот и спречувањето кривични дела, заштитата на здравјето или моралот, или заштитата на правата и слободите на другите, во едно демократско општество.“

Член 12 од Конвенцијата

„Од моментот кога ќе станат способни за брак, мажот и жената имаат право да стапат во брак и да создадат семејство според националните закони со кои се регулира остварувањето на ова право.“

Член 14 од Конвенцијата

„Уживањето на правата и слободите, признати со оваа Конвенција, треба да се обезбеди без никаква дискриминација заснована врз пол, раса, боја на кожата, јазик, вера, политичко или кое и да е друго мислење, национално или социјално потекло, припадност на национално малцинство, материјална положба, потекло по раѓање или кој и да е друг статус.“

A. Економски и социјални права

70. Освен во контекстот на условите за прием и помошта што треба да им се обезбеди на лицата што треба да бидат отстранети (види дел „Услови за прием и слобода на движење“ и „Помош што треба да им се обезбеди на лицата што треба да бидат отстранети“ погоре), Судот разгледа голем број предмети во врска со економските и социјалните права на мигрантите, барателите на азил и бегалците, првенствено под аголот на член 14 со оглед на фактот дека, кога една државата договорничка ќе одлучи да обезбеди социјални придобивки, таа мора да го стори тоа на начин што е во согласност со член 14. Во овој поглед, Судот утврди дека државата може да има легитимни причини за ограничување на користењето на јавните услуги што се недоволно снабдени со ресурси – како што се програмите за социјална помош, јавни придобивки и здравствена заштита – од краткорочни и илегални мигранти што, по правило, не придонесуваат за нивното финансирање и дека исто така, во одредени околности, може оправдано да прави разлика помеѓу различни категории на странци што живеат на нејзината територија (*Пономарјови против Бугарија*, § 54 (англ. *Ponomaryovi v. Bulgaria*, § 54)).

71. Затоа, може да се оправда различен третман врз основа на имиграциониот статус на детето на странец, чие барање за статус на бегалец било одбиено, но на кое му била одобрена неограничена дозвола за престој, во однос на доделувањето социјални станови (*Бах против Обединетото Кралство* (англ. *Bah v. the United Kingdom*)). Во *Пономарјови против Бугарија* (англ. *Ponomaryovi v. Bulgaria*), Судот утврди дека не било оправдано барањето за плаќање даноци за средно училиште врз основа на имиграциониот статус и националноста на

жалителите. Во *Бигаева против Грција* (англ. [Bigaeva v. Greece](#)), Судот утврди дека исклучувањето на странците од адвокатската професија, само по себе, не било дискриминаторско, туку дека имало повреда на правото на жалителката на почитување на нејзиниот приватен живот со оглед на некохерентниот пристап од страна на властите, кои ѝ дозволиле на жалителката да започне 18-месечно стажирање со цел да биде примена во адвокатурата, но по завршувањето ѝ одбиле да ги полага правосудните испити поради тоа што е странец. Други предмети што ги пресуди Судот се однесуваа на детски надоместоци (*Ницвиецки против Германија* (англ. [Niedzwiecki v. Germany](#)); *Велер против Унгарија* (англ. [Weller v. Hungary](#)); *Саидун против Грција* (англ. [Saidoun v. Greece](#))), бенефиции за невработеност (*Гајгусуз против Австрија* (англ. [Gaygusuz v. Austria](#))), бенефиции за попреченост (*Киа Поирез против Франција* (англ. [Koua Poirrez v. France](#))), бенефиции засновани на придонеси, вклучително и пензија (*Андрејева против Латвија* [GC] (англ. [Andrejeva v. Latvia](#) [GC])) и прием во шемата за социјално осигурување заснована на придонеси (*Лучак против Полска* (англ. [Luczak v. Poland](#))).

72. Судот, исто така, утврди дека условот за лицата што се предмет на имиграциска контрола да поднесат барање за потврда за одобрување пред да им биде дозволено да стапат во брак во Обединетото Кралство го повредил членот 12 (*О’Донахју и други против Обединетото Кралство* (англ. [O’Donoghue and Others v. the United Kingdom](#))).

Б. Трговија со луѓе

73. Во голем број предмети, по кои Судот постапувал според член 4 во контекст на трговија со луѓе, беа засегнати странци, во врска со домашната ропска зависност (*Силијадин против Франција* (англ. [Siliadin v. France](#)); *С. Н. и в. против Франција* (англ. [C.N. and v. v. France](#)); *С. Н. против Обединетото Кралство* (англ. [C.N. v. the United Kingdom](#))), сексуална експлоатација (*Ранцев против Кипар и Русија* (англ. [Rantsev v. Cyprus and Russia](#))); *Л. Е. против Грција* (англ. [L.E. v. Greece](#)); *Т. И. и други против Грција* (англ. [T.I. and Others v. Greece](#))) и работа во областа на земјоделството (*Чаудури и други против Грција* (англ. [Chowdury and Others v. Greece](#))).

В. Обврски да се спречи штета и да се спроведе ефективна истрага во други ситуации специфични за мигрантите

74. Што се однесува на процедуралните обврски според член 3 кога се истражува расистички напад врз мигрант, види (*Сакир против Грција* (англ. [Sakir v. Greece](#))).

VI. Процедурални аспекти на жалбите пред Судот

Член 37 од Конвенцијата

„1. Во секој степен од постапката, Судот може да одлучи да отфрли определена жалба од списокот на предмети, доколку околностите овозможуваат да се заклучи

(а) дека жалителот ја повлекол жалбата; или

(б) дека спорот е решен; или

(в) дека, од која било друга причина, чие постоење го утврдува Судот, не е веќе оправдано да се продолжи со разгледувањето на жалбата.

Сепак, Судот продолжува со разгледувањето на жалбата ако тоа го бара почитувањето на правата на човекот загарантирани со Конвенцијата и нејзините протоколи.

2. Судот може да одлучи повторно да стави во списокот на предмети определена жалба ако оцени дека околностите го оправдуваат тоа.“

А. Жалители со лошо ментално здравје

75. Засегнатиот предмет на *Техрани и други против Турција* (англ. *Tehrani and Others v. Turkey*), меѓу другото, се однесува на отстранување на жалителите, ирански државјани и поранешни членови на ИНМ, признаени како бегалци од страна на УНХЦР. Откако еден од жалителите му напиша на Судот дека сака да ја повлече својата жалба, неговиот застапник го информира Судот дека тој сакал да продолжи со жалбата и дека жалителот е во лошо ментално здравје и дека му е потребно лекување. Владата изјави дека жалителот не страдал од психотично растројство, но дека понатамошна дијагноза не може да се спроведе поради неговата несоработка. Судот забележа дека едно од тврдењата на жалителот се однесувало на можниот ризик од смрт или малтретирање и сметал дека бришењето на предметот од својот список ќе ја укине заштитата што ја дава Судот за тема толку важна колку што се правото за живот и физичка благосостојба на еден поединец, дека постоеле сомнежи за менталната состојба на жалителот и заклучил дека почитувањето на човековите права, како што е дефинирано во Конвенцијата и нејзините протоколи, бара да продолжи разгледувањето на жалбата (§§ 56-57).

Б. Почетна точка на шестмесечниот период во предмети на отстранување од член 2 и 3

76. Додека датумот на правосилната домашна одлука со која се обезбедува ефективен правен лек е вообичаено почетната точка за пресметка на временскиот период од шест месеци предвиден од член 35 § 1 од Конвенцијата, одговорноста на земјата што испраќа според член 2 или член 3 од Конвенцијата, како правило, се јавува само кога се преземаат чекори за отстранување поединец од нејзината територија. Датумот на одговорноста на државата според член 2 или 3 одговара на датумот кога тој шестмесечен рок почнува да тече за жалителот. Следствено, ако одлуката со која се наредува отстранување не е спроведена и поединецот остане на територијата на земјата што сака да го/ја отстрани, рокот од шест месеци сè уште не започнал да тече (види *М. Ј. Х. и други против Шведска*, §§ 38-41 (англ. *M.Y.H. and Others v. Sweden*, §§ 38-41)). Истото тоа би се однесувало и на отстранувања во врска со одговорноста на земјата што испраќа за наведен ризик од флагрантно одбивање на правдата според член 5 и 6 во државата примател (види дел „Флагрантно одбивање на правдата: Член 5 и 6“ погоре).

В. Отсуство на непосреден ризик од отстранување

77. Во предмети на отстранување, во кои жалителот веќе не се соочува со каков било ризик, во моментот или во значително време во иднина, да биде протеран и во кој тој има можност да го оспори секој нов налог за протерување пред националните власти и, доколку е потребно, пред Судот, Судот вообичаено утврди дека веќе не е оправдано да продолжи да ја испитува жалбата во смисла на член 37 § 1(в) од Конвенцијата и го брише од списокот на предмети, освен ако постојат посебни околности во врска со почитувањето на човековите права како што е дефинирано во Конвенцијата и нејзините протоколи што бараат континуирано разгледување на жалбата (види *Кан против Германија* [GC] (англ. *Khan v. Germany* [GC])). Откако Судот ќе ја отстрани жалбата од списокот на предмети, во секое време може да одлучи да ја врати на списокот доколку смета дека околностите го оправдуваат тоа, во согласност со член 37 § 2 од Конвенцијата.

Г. Право за поднесување жалба во име на жалителот

78. Во *Г. Џ. против Шпанија* (dec.) (англ. *G.J. v. Spain* (dec.)), Судот утврди дека невладината организација нема право да поднесе жалба во име на жалителот, барател на азил, по неговото протерување, бидејќи немала претставено писмено овластување да постапува како негов застапник, спротивно на барањата на Правилото 36 § 1 од Правилникот на Судот. Предметот *Н. и М. против Русија* (dec.) (англ. *N. and M. v. Russia* (dec.)) се однесува на наводното исчезнување на жалителите, двајца узбекистански државјани, чија екстрадиција била побарана од узбекистанските власти. Судот ѝ посочи на тужената влада, според Правилото 39 од Правилникот на Судот, дека тие не треба да бидат отстранети во Узбекистан или во која било друга земја за времетраењето на постапката пред Судот. Судот подоцна утврди дека адвокатот што ѝ ја поднел жалбата до Судот во име на жалителот немал право да го стори тоа: адвокатот не претставил конкретно овластување да ги застапува жалителите; немало исклучителни околности што би му овозможиле на адвокатот да дејствува во име на жалителите. Не постои ризик жалителите да бидат лишени од ефикасна заштита на нивните права бидејќи тие имаа блиски членови на семејството во Узбекистан со кои биле во редовен контакт и кои, пак, биле во контакт со адвокатот по наводното киднапирање на жалителите: на најблиското семејство на жалителите му било овозможено да се жали пред Судот во нивно име и нема информации дека не биле во можност да поднесат жалби до Судот.

Д. Злоупотреба на правото на индивидуални жалба

79. Во *Н. А. против Финска* (англ. *N.A. v. Finland*)* (ревизија), Судот ја ревидира и поништи својата претходна пресуда во тој предмет – во која утврди дека отстранувањето на таткото на жалителот во Ирак ги повредило членовите 2 и 3 од Конвенцијата – во целост и ја отфрли жалбата како злоупотреба на правото на индивидуална жалба според член 35 § 3 (а) од Конвенцијата, откако подоцна излезе на виделина дека документите во врска со смртта на таткото на жалителот биле фалсификувани и дека тој е жив во Ирак. Судот на сличен начин утврди дека тоа претставува злоупотреба на правото на жалба кога жалителот, кој тврдел дека неговиот долг притвор со цел да биде депортиран во неговата земја на потекло не бил оправдан според член 5 § 1 (ѓ), тврди дека е од друга националност и одби да соработува со цел да го разјасни својот идентитет, додека властите што имаа намера да го отстранат беа во контакт во текот на подолг период со нивните колеги во наводната земја на националност и што исто така се обидоа да го измамат Судот за неговата националност (види *Бенчереф против Шведска* (dec.) (англ. *Bencheref v. Sweden* (dec.))).

Список на цитирани предмети

Судската пракса цитирана во овој Водич се однесува на пресуди или одлуки донесени од Судот и на одлуки или извештаи од поранешната Европска комисија за човекови права („Комисијата“).

Освен ако не е поинаку наведено, сите упатувања се однесуваат на пресудите за основаност донесени од Судскиот совет. Скратувањето „(dec.)“ посочува дека цитатот се однесува на одлука на Судот, додека „[GC]“ посочува дека предметот бил разгледуван од Големиот судски совет.

Пресудите на Судскиот совет што не биле правосилни во смисла на член 44 од Конвенцијата се означени со ѕвездичка во списокот подолу. Членот 44 § 2 од Конвенцијата гласи: „Пресудата на Судскиот совет станува правосилна (а) кога страните ќе изјават дека нема да бараат предметот да се упати на Големиот судски совет; или (б) три месеци по датумот на пресудата, доколку не се побарало упатување на предметот до Големиот судски совет; или (в) кога Големиот судски совет ќе го отфрли барањето за упатување во согласност со член 43“. Во предметите кога Големиот судски совет ќе го прифати барањето за упатување, пресудата на Судскиот совет нема да стане правосилна, па со тоа и нема правно дејство; последователната пресуда на Големиот судски совет ќе биде правосилна.

Хиперлинковите до цитираните предмети во електронската верзија на Водичот се упатување кон HUDOC базата на податоци (<http://hudoc.echr.coe.int>), која овозможува пристап до судската пракса на Судот (пресудите и одлуките на Големиот судски совет, Судскиот совет и Комитетот, советодавните мислења и правните резимеа од Информативната белешка за судската пракса) и на поранешната Комисија (одлуки и извештаи), како и резолуциите на Комитетот на министри.

Судот ги носи своите пресуди и одлуки на англиски и/или француски јазик, неговите два официјални јазика. HUDOC исто така содржи и преводи на голем број важни предмети на над триесет неофицијални јазички, како и линкови до приближно стотина онлајн збирки на судската пракса подготвени од трети страни. Сите јазични верзии што се достапни за цитираните предмети се пристапни преку јазичето „Јазични верзии“ во HUDOC базата на податоци, јазиче што може да се најде откако ќе кликнете на хиперлинкот на предметот.

—А—

[A. and Others v. the United Kingdom](#) [GC], бр. 3455/05, ECHR 2009

[A. v. Switzerland](#), бр. 60342/16, 19 декември 2017 г.

[A.A. v. the United Kingdom](#), бр. 8000/08, 20 септември 2011 г.

[A.A. and Others v. Sweden](#), бр. 14499/09, 28 јуни 2012 г.

[A.B. and Others v. France](#), бр. 11593/12, 12 јули 2016 г.

[A.E.A. v. Greece](#), бр. 39034/12, 15 март 2018 г.

[A.F. v. France](#), бр. 80086/13, 15 јануари 2015 г.

[A.L. \(X.W.\) v. Russia](#), бр. 44095/14, 29 октомври 2015 г.

[A.M. v. France](#), бр. 56324/13, 12 јули 2016 г.

[A.M. v. France](#), бр. 12148/18, 29 април 2019 г.

[A.M. v. the Netherlands](#), бр. 29094/09, 5 јули 2016 г.

[A.S. v. France](#), бр. 46240/15, 19 април 2018 г.

[Abdi Mahamud v. Malta](#), бр. 56796/13, 3 мај 2016 г.

Abdolkhani and Karimnia v. Turkey, бр. 30471/08, 22 септември 2009 г.
Abdulkhakov v. Russia, бр. 14743/11, 2 октомври 2012 г.
Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta, бр. 25794/13 и 28151/13, 22 ноември 2016 г.
Aboya Boa Jean v. Malta, бр. 62676/16, 2 април 2019 г.
Abuhmaid v. Ukraine, бр. 31183/13, 12 јануари 2017 г.
Aden Ahmad v. Malta, бр. 55352/12, 23 јули 2013 г.
Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (no. 2), бр. 10112/16, 25 јуни 2019 г.
Al Nashiri v. Poland, бр. 28761/11, 24 јули 2014 г.
Al-Saadoon and Mufdhi v. the United Kingdom, бр. 61498/08, ECHR 2010 г.
Al-Zawatia v. Sweden (dec.), бр. 50068/08, 22 јуни 2010 г.
Ali and Others v. Switzerland and Italy (dec.), бр. 30474/14, 4 октомври 2016 г.
Allanazarova v. Russia, бр. 46721/15, 14 февруари 2017 г.
Alpeyeva and Dzhalogoniya v. Russia, бр. 7549/09 и 33330/11, 12 јуни 2018 г.
Amerkhanov v. Turkey, бр. 16026/12, 5 јуни 2018 г.
Amuur v. France, 25 јуни 1996 г., *Извештаи со пресуди и одлуки 1996-III*
Andrejeva v. Latvia [GC], бр. 55707/00, ECHR 2009 г.
Aswat v. the United Kingdom, бр. 17299/12, 16 април 2013 г.
Auad v. Bulgaria, бр. 46390/10, 11 октомври 2011 г.
Azimov v. Russia, бр. 67474/11, 18 април 2013 г.

—B—

B and C v. Switzerland, бр. 889/19 и 43987/16, 17 ноември 2020 г.
B.A.C. v. Greece, бр. 11981/15, 13 октомври 2016 г.
B.G. and Others v. France, бр. 63141/13, 10 септември 2020 г.
Babar Ahmad and Others v. the United Kingdom, бр. 24027/07 и 4 други, 10 април 2012 г.
Bah v. the Netherlands (dec.), бр. 35751/20, 22 јуни 2021 г.
Bah v. the United Kingdom, бр. 56328/07, ECHR 2011 г.
Batyrkhairov v. Turkey, бр. 69929/12, 5 јуни 2018 г.
Bencherif v. Sweden (dec.), бр. 9602/15, 5 декември 2017 г.
Biao v. Denmark [GC], бр. 38590/10, 24 мај 2016 г.
Bigaeva v. Greece, бр. 26713/05, 28 мај 2009 г.
Bistieva and Others v. Poland, бр. 75157/14, 10 април 2018 г.
Bivolaru and Moldovan v. France, бр. 40324/16 и 12623/17, 25 март 2021 г.
Butt v. Norway, бр. 47017/09, 4 декември 2012 г.

—C—

C.N. v. the United Kingdom, бр. 4239/08, 13 ноември 2012 г.
C.N. and v. v. France, бр. 67724/09, 11 октомври 2012 г.
Ceesay v. Austria, бр. 72126/14, 16 ноември 2017 г.
Chahal v. the United Kingdom [GC], 15 ноември 1996 г., *Извештаи со пресуди и одлуки 1996-V*
Chapman v. the United Kingdom [GC], бр. 27238/95, ECHR 2001-I
Chowdury and Others v. Greece, бр. 21884/15, 30 март 2017 г.
Čonka v. Belgium, бр. 51564/99, ECHR 2002-I

—D—

*D v. Bulgaria**, бр. 29447/17, 20 јули 2021 г.

D. v. the United Kingdom, 2 мај 1997 г., *Извештаи со пресуди и одлуки 1997-III*
*D.A. and Others v. Poland**, бр. 51246/17, 8 јули 2021 г.
Dalea v. France (dec.), бр. 964/07, 2 февруари 2010 г.
Dbouba v. Turkey, бр. 15916/09, 13 јули 2010 г.
De Souza Ribeiro v. France [GC], бр. 22689/07, ЕCHR 2012 г.
Dubovik v. Ukraine, бр. 33210/07 и 41866/08, 15 октомври 2009 г.

—E—

*E.H. v. France**, бр. 39126/17, 22 јули 2021 г.
El Ghatet v. Switzerland, бр. 56971/10, 8 ноември 2016 г.
Eminbeyli v. Russia, бр. 42443/02, 26 февруари 2009 г.

—F—

F.G. v. Sweden [GC], бр. 43611/11, 23 март 2016

—G—

G.B. and Others v. Turkey, бр. 4633/15, 17 октомври 2019 г.
G.J. v. Spain (dec.), бр. 59172/12, 21 јуни 2016 г.
G.R. v. the Netherlands, бр. 22251/07, 10 јануари 2012 г.
Gaygusuz v. Austria, 16 септември 1996 г., *Извештаи со пресуди и одлуки 1996-IV*
Gaspar v. Russia, бр. 23038/15, 12 јуни 2018 г.
Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France, бр. 25389/05, ЕCHR 2007-II
Genovese v. Malta, бр. 53124/09, 11 октомври 2011 г.
Georgia v. Russia (I) [GC], бр. 13255/07, ЕCHR 2014 (извадоци)

—H—

HA.A. v. Greece, бр. 58387/11, 21 април 2016 г.
Harkins v. the United Kingdom (dec.) [GC], бр. 71537/14, 15 јуни 2017 г.
Hasanbasic v. Switzerland, бр. 52166/09, 11 јуни 2013 г.
Hirsi Jamaa and Others v. Italy [GC], бр. 27765/09, ЕCHR 2012 г.
Hode and Abdi v. the United Kingdom, бр. 22341/09, 6 ноември 2012 г.
Hoti v. Croatia, бр. 63311/14, 26 април 2018 г.
Hunde v. the Netherlands (dec.), бр. 17931/16, 5 јули 2016 г.
Hutchinson v. the United Kingdom [GC], бр. 57592/08, 17 јануари 2017 г.

—I—

I.K. v. Switzerland (dec.), бр. 21417/17, 19 декември 2017 г.
I.M. v. France, бр. 9152/09, 2 февруари 2012 г.
I.M. v. Switzerland, бр. 23887/16, 9 април 2019 г.
Ilias and Ahmed v. Hungary [GC], бр. 47287/15, 21 ноември 2019 г.

—J—

J.H. v. the United Kingdom, бр. 48839/09, 20 декември 2011 г.
J.K. and Others v. Sweden [GC], бр. 59166/12, 23 август 2016 г.
J.N. v. the United Kingdom, бр. 37289/12, 19 мај 2016 г.
J.R. and Others v. Greece, бр. 22696/16, 25 јануари 2018 г.
Jeunesse v. the Netherlands [GC], бр. 12738/10, 3 октомври 2014 г.
Levakovic v. Denmark, бр. 7841/14, 23 октомври 2018 г.

—K—

K2 v. the United Kingdom (dec.), бр. 42387/13, 7 февруари 2017 г.
K.G. v. Belgium, бр. 52548/15, 6 ноември 2018 г.
K.I. v. France, бр. 5560/19, 15 април 2021 г.
*Khachaturov v. Armenia**, бр. 59687/17, 24 јуни 2021 г.
*Khachatryan and Konovalova v. Russia**, бр. 28895/14, 13 јули 2021 г.
Khan v. France, бр. 12267/16, 28 февруари 2019 г.
Khan v. Germany [GC], бр. 38030/12, 21 септември 2016 г.
Kaya v. Germany, бр. 31753/02, 28 јуни 2007 г.
Kebe and Others v. Ukraine, бр. 12552/12, 12 јануари 2017 г.
Khlaifia and Others v. Italy [GC], бр. 16483/12, 15 декември 2016 г.
Khudyakova v. Russia, бр. 13476/04, 8 јануари 2009 г.
Kim v. Russia, бр. 44260/13, 17 јули 2014 г.
Kiyutin v. Russia, бр. 2700/10, ECHR 2011 г.
Koua Poirrez v. France, бр. 40892/98, ECHR 2003-X

—L—

L.E. v. Greece, бр. 71545/12, 21 јануари 2016 г.
L.M. and Others v. Russia, бр. 40081/14 и 2 други, 15 октомври 2015 г.
L.O. v. France (dec.), бр. 4455/14, 26 мај 2015 г.
Ljatifij v. the former Yugoslav Republic of Macedonia, бр. 19017/16, 17 мај 2018 г.
Longa Yonkeu v. Latvia, бр. 57229/09, 15 ноември 2011 г.
Louled Massoud v. Malta, бр. 24340/08, 27 јули 2010 г.
Luczak v. Poland, бр. 77782/01, 27 ноември 2007 г.

—M—

M and Others v. Bulgaria, бр. 41416/08, 26 јули 2011 г.
M.A. v. Belgium, бр. 19656/18, 27 октомври 2020 г.
M.A. v. Cyprus, бр. бр. 41872/10, ECHR 2013 г.
M.A. v. Denmark [GC], бр. 6697/18, 9 јули 2021 г.
M.A. v. France, бр. 9373/15, 1 февруари 2018 г.
M.A. v. Switzerland, бр. 52589/13, 18 ноември 2014 г.
M.A. and Others v. Lithuania, бр. 59793/17, 11 декември 2018 г.
M.D. v. France, бр. 50376/13, 10 октомври 2019 г.
*M.D. and A.D. v. France**, бр. 57035/18, 22 јули 2021 г.
M.D. and M.A. v. Belgium, бр. 58689/12, 19 јануари 2016 г.
M.G. v. Bulgaria, бр. 59297/12, 25 март 2014 г.

M.K. and Others v. Poland, бр. 40503/17 and 2 други, 23 јули 2020 г.
M.M. v. Bulgaria, бр. 75832/13, 8 јуни 2017 г.
M.M. v. Switzerland, бр. 59006/18, 8 декември 2020 г.
M.M.R. v. the Netherlands (dec.), бр. 64047/10, 24 мај 2016 г.
M.N. and Others v. Belgium [GC] (dec.), бр. 3599/18, 5 мај 2020 г.
M.O. v. Switzerland, бр. 41282/16, 20 јуни 2017 г.
M.S.S. v. Belgium and Greece [GC], бр. 30696/09, ECHR 2011 г.
M.Y.H. and Others v. Sweden, бр. 50859/10, 27 јуни 2013 г.
Maaouia v. France [GC], бр. 39652/98, ECHR 2000-X
Mahdid and Haddar v. Austria (dec.), бр. 74762/01, ECHR 2005-XIII (извадоци)
Mahmundi and Others v. Greece, бр. 14902/10, 31 јули 2012 г.
Makdoudi v. Belgium, бр. 12848/15, 18 февруари 2020 г.
Mamatkulov and Askarov v. Turkey [GC], бр. 46827/99 и 46951/99, ECHR 2005-I
Mamazhonov v. Russia, бр. 17239/13, 23 октомври 2014 г.
Mathloom v. Greece, бр. 48883/07, 24 април 2012 г.
Maslov v. Austria [GC], бр. 1638/03, ECHR 2008 г.
Mikolenko v. Estonia, бр. 10664/05, 8 октомври 2009 г.
Mir Isfahani v. the Netherlands (dec.), бр. 31252/03, 31 август 2008 г.
Moustahi v. France, бр. 9347/14, 25 јуни 2020 г.
Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium, бр. 13178/03, ECHR 2006-XI
Mugenzi v. France, бр. 52701/09, 10 јули 2014 г.
Muhammad and Muhammad v. Romania [GC], бр. 80982/12, 15 октомври 2020 г.
Muhammad Saqawat v. Belgium, бр. 54962/18, 30 јуни 2020 г.
Murray v. the Netherlands [GC], бр. 10511/10, 26 април 2016 г.

—N—

N. and M. v. Russia (dec.), бр. 39496/14 и 39727/14, 26 април 2016 г.
N. v. Finland, бр. 38885/02, 26 јули 2005 г.
N. v. Sweden, бр. 23505/09, 20 јули 2010 г.
N. v. the United Kingdom [GC], бр. 26565/05, ECHR 2008 г.
*N.A. v. Finland** (ревизија), бр. 25244/18, 13 јули 2021 г.
N.D. and N.T. v. Spain [GC], бр. 8675/15 и 8697/15, 13 февруари 2020 г.
N.H. and Others v. France, бр. 28820/13 и 2 други, 2 јули 2020 г.
N.T.P. and Others v. France, бр. 68862/13, 24 мај 2018 г.
Nada v. Switzerland [GC], бр. 10593/08, ECHR 2012 г.
Nabil and Others v. Hungary, бр. 62116/12, 22 септември 2015 г.
Ndidi v. the United Kingdom, бр. 41215/14, 14 септември 2017 г.
Niedzwiecki v. Germany, бр. 58453/00, 25 октомври 2005 г.
Nolan and K. v. Russia, бр. 2512/04, 12 февруари 2009 г.
Novruk and Others v. Russia, бр. 31039/11 и 4 други, 15 март 2016 г.
Nowak v. Ukraine, бр. 60846/10, 31 март 2011 г.

—O—

O.M. v. Hungary, бр. 9912/15, 5 јули 2016 г.
O'Donoghue and Others v. the United Kingdom, бр. 34848/07, ECHR 2010 г. (извадоци)
Ojei v. the Netherlands (dec.), бр. 64724/10, 14 март 2017 г.
Omwenyeke v. Germany (dec.), бр. 44294/04, 20 ноември 2007 г.
Onyejekwe v. Austria (dec.), бр. 20203/11, 9 октомври 2012 г.

Othman (Abu Qatada) v. the United Kingdom, бр. 8139/09, ECHR 2012 г. (извадоци)

—P—

Panjeheighalehei v. Denmark (dec.), бр. 11230/07, 13 октомври 2009 г.
Paposhvili v. Belgium [GC], бр. 41738/10, 13 декември 2016 г.
Piermont v. France, 27 април 1995 г., Серија А бр. 314
Ponomaryovi v. Bulgaria, бр. 5335/05, ECHR 2011 г.
Popov v. France, бр. 39472/07 и 39474/07, 19 јануари 2012 г.
Pormes v. the Netherlands, бр. 25402/14, 28 јули 2020 г.

—R—

R.B.A.B. v. the Netherlands, бр. 7211/06, 7 јуни 2016 г.
R.D. v. France, бр. 34648/14, 16 јуни 2016 г.
R.H. v. Sweden, бр. 4601/14, 10 септември 2015 г.
R.R. and Others v. Hungary, бр. 36037/17, 2 март 2021 г.
R.U. v. Greece, бр. 2237/08, 7 јуни 2011 г.
Rahimi v. Greece, бр. 8687/08, 5 април 2011 г.
Ramadan v. Malta, бр. 76136/12, 21 јуни 2016 г.
Rantsev v. Cyprus and Russia, бр. 25965/04, ECHR 2010 (извадоци) г.
Riad and Idiab v. Belgium, бр. 29787/03 и 29810/03, 24 јануари 2008 г.
Rodrigues da Silva and Hoogkamer v. the Netherlands, бр. 50435/99, ECHR 2006-I

—S—

S.D. v. Greece, бр. 53541/07, 11 јуни 2009 г.
S.F. and Others v. Bulgaria, бр. 8138/16, 7 декември 2017 г.
Sh.D. and Others v. Greece, Austria, Croatia, Hungary, North Macedonia, Serbia and Slovenia, бр. 14165/16, 13 јуни 2019 г.
S.Z. v. Greece, бр. 66702/13, 21 јуни 2018 г.
Saadi v. Italy [GC], бр. 37201/06, ECHR 2008 г.
Saadi v. the United Kingdom [GC], бр. 13229/03, ECHR 2008 г.
Saidoun v. Greece, бр. 40083/07, 28 октомври 2010 г.
Sakkal and Fares v. Turkey (dec.), бр. 52902/15, 7 јуни 2016 г.
Sakir v. Greece, бр. 48475/09, 24 март 2016 г.
Salah Sheekh v. the Netherlands, бр. 1948/04, 11 јануари 2007 г.
Savridin Dzhurayev v. Russia, бр. 71386/10, ECHR 2013 (извадоци)
Schembri v. Malta (dec.), бр. 66297/13, 19 септември 2017 г.
Senigo Longue and Others v. France, бр. 19113/09, 10 јули 2014 г.
Sergey Smirnov v. Russia (dec.), бр. 14085/04, 6 јули 2006 г.
*Shahzad v. Hungary**, бр. 12625/17, 8 јули 2021 г.
Shamayev and Others v. Georgia and Russia, бр. 36378/02, ECHR 2005-III
Sharifi and Others v. Italy and Greece, бр. 16643/09, 21 октомври 2014 г.
Shiksaitov v. Slovakia, бр. 56751/16 и 33762/17, 10 декември 2020 г.
Shioshvili and Others v. Russia, бр. 19356/07, 20 декември 2016 г.
Siliadin v. France, бр. 73316/01, ECHR 2005-VII
Singh v. the Czech Republic, бр. 60538/00, 25 јануари 2005 г.
Singh and Others v. Belgium, бр. 33210/11, 2 октомври 2012 г.

Slivenko and Others v. Latvia (dec.) [GC], бр. 48321/99, ECHR 2002-II (извадоци)
Soering v. the United Kingdom, 7 јули 1989 г., Серија А бр. 161
Sow v. Belgium, бр. 27081/13, 19 јануари 2016 г.
Stamose v. Bulgaria, бр. 29713/05, ECHR 2012 г.
Sudita Keita v. Hungary, бр. 42321/15, 12 мај 2020 г.
Sufi and Elmi v. the United Kingdom, бр. 8319/07 и 11449/07, 28 јуни 2011 г.
Sultani v. France, бр. 45223/05, ECHR 2007-IV (извадоци)
Suso Musa v. Malta, бр. 42337/12, 23 јули 2013 г.

—T—

T.C.E. v. Germany, бр. 58681/12, 1 март 2018 г.
T.I. and Others v. Greece, 40311/10, 18 јули 2019 г.
Taddeucci and McCall v. Italy, бр. 51362/09, 30 јуни 2016 г.
Tanda-Muzinga v. France, бр. 2260/10, 10 јули 2014 г.
Tarakhel v. Switzerland [GC], бр. 29217/12, ECHR 2014 (извадоци)
Tehrani and Others v. Turkey, бр. 32940/08 и 2 други, 13 април 2010 г.
Thimothawes v. Belgium, бр. 39061/11, 4 април 2017 г.
Thuo v. Cyprus, бр. 3869/07, 4 април 2017 г.
Trabelsi v. Belgium, бр. 140/10, ECHR 2014 г. (извадоци)

—U—

Üner v. the Netherlands [GC], бр. 46410/99, ECHR 2006-XII
Unuane v. the United Kingdom, бр. 80343/17, 24 ноември 2020 г.
Usmanov v. Russia, бр. 43936/18, 22 декември 2020 г.

—V—

V.F. v. France (dec.), бр. 7196/10, 29 ноември 2011 г.

—W—

Weller v. Hungary, бр. 44399/05, 31 март 2009 г.

—X—

X v. Sweden, бр. 36417/16, 9 јануари 2018 г.
X v. Switzerland, бр. 16744/14, 26 јануари 2017 г.

—Y—

Yoh-Ekale Mwanje v. Belgium, бр. 10486/10, 20 декември 2011 г.

—Z—

Z.A. and Others v. Russia [GC], бр. 61411/15 и 3 други, 21 ноември 2019 г.